

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

Območna enota Ljubljana
Odsek za gozdne živali in lovstvo

**Tržaška 2,
1000 Ljubljana
Telefon: 01 24 10 624
OELjubljana@zgs.si**

LETNI LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT ZA

XIII. ZASAVSKO

LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE

ZA LETO 2017

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ	2
3	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI	4
	3.1 Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2016	4
	3.2 Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju v letu 2017	5
	3.3 Škode od divjadi	8
	3.4 Vpliv rastlinojede divjadi na gozdne ekosisteme	13
4	ŽIVALSKÉ VRSTE - DIVJAD	16
	4.1 Srna (<i>Capreolus capreolus</i>).....	16
	4.2 Navadni jelen (<i>Cervus elaphus</i>).....	19
	4.3 Damjak (<i>Dama dama</i>)	22
	4.4 Muflon (<i>Ovis ammon musimon</i>)	24
	4.5 Gams (<i>Rupicapra rupicapra</i>)	27
	4.6 Divji prašič (<i>Sus scrofa</i>).....	30
	4.7 Lisica (<i>Vulpes vulpes</i>).....	33
	4.8 Jazbec (<i>Meles meles</i>).....	34
	4.9 Kuna belica (<i>Martes foina</i>) in kuna zlatica (<i>Martes martes</i>)	35
	4.10 Navadni polh (<i>Glis glis</i>)	36
	4.11 Pižmovka (<i>Ondatra zibethicus</i>)	37
	4.12 Poljski zajec (<i>Lepus europaeus</i>)	38
	4.13 Fazan (<i>Phasianus colchicus</i>).....	39
	4.14 Raca mlakarica (<i>Anas platyrhynchos</i>)	40
	4.15 Sraka (<i>Pica pica</i>), šoja (<i>Garrulus glandarius</i>) in siva vrana (<i>Corvus cornix</i>)	41
	4.16 Nutrija (<i>Myocastor coypus</i>)	43
	4.17 Šakal (<i>Canis aureus</i>)	44
	4.18 Načrt dodajanja divjadi.....	45
5	EVIDENCE	46
6	PRILOGE.....	48

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta za XIII. Zasavsko LUO za 2017.....	1
Preglednica 2.1: Pregled lovišč.....	2
Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2016	4
Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2017	6
Preglednica 3.3: Škoda, ki jo je povzročila divjad v letu 2016	9
Preglednica 3.4: Pregled števila škodnih dogodkov po loviščih za petletno obdobje	10
Preglednica 3.5: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi 2016	11
Preglednica 3.6: Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod 2017.....	11
Preglednica 3.7: Podatki popisa objedenosti v popisni enoti Zasavje v letu 2014.....	14
Preglednica 3.8: Podatki popisa objedenosti v popisni enoti Litija v letu 2014	14
Preglednica 3.9: Površina in delež posamezne razvojne faze v popisnih enotah Zasavje in Litija.....	15
Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srnjadi	17
Preglednica 4.1.2: Analiza odvzema srnjadi	18
Preglednica 4.2.1: Načrt odvzema jelenjadi	20
Preglednica 4.2.2: Analiza odvzema jelenjadi	21
Preglednica 4.3.1: Načrt odvzema damjaka	22
Preglednica 4.3.2: Analiza odvzema damjaka	23
Preglednica 4.4.1: Načrt odvzema muflonov	25
Preglednica 4.4.2: Analiza odvzema muflonov	26
Preglednica 4.5.1: Načrt odvzema gamsov	28
Preglednica 4.5.2: Analiza odvzema gamsov	29
Preglednica 4.6.1: Načrt odvzema divjih prašičev	31
Preglednica 4.6.2: Analiza odvzema divjih prašičev	32
Preglednica 4.7: Analiza odvzema lisic.....	33
Preglednica 4.8: Analiza odvzema jazbecev	34
Preglednica 4.9: Analiza odvzema kune belice in zlatice	35
Preglednica 4.10: Analiza odvzema polha	36
Preglednica 4.11: Analiza odvzema pižmovk	37
Preglednica 4.12: Analiza odvzema poljskih zajcev	38
Preglednica 4.13: Analiza odvzema fazanov	39
Preglednica 4.14: Analiza odvzema rase mlakarice	40
Preglednica 4.15: Analiza odvzema srak, šoj in sivih vran	42
Preglednica 4.16: Analiza odvzema nutrij	43
Preglednica 4.17: Vlaganje divjadi.....	45

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji.....	3
Slika 2.2: Lovišča v LUO.....	3
Slika 3.1: Dinamika ovrednotenih škod od divjadi v LUO.....	9
Slika 3.2: Povračila škode in odvzem divjih prašičev v LUO.....	10
Slika 3.3: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju.....	13
Slika 3.4: Delež posamezne drevesne vrste v razredu od 100 do 150 cm.....	15

SEZNAM PRILOG

- Seznam lokacij, kjer je dovoljeno krmiti parkljasto divjad v letu 2017

1 UVOD

Letni načrt za XIII. Zasavsko lovsko upravljavsko območje (LUO) za leto 2017 je sestavljen v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl.US, 17/08 in 46/14 – ZON-C). Zakon določa izdelavo letnih lovsko upravljavskih načrtov za lovsko upravljavska območja (Ur.l. RS, št. 110/04). Za lovišča, ki so opredeljena znotraj LUO so bile v sredini leta 2009 podeljene koncesije za trajnostno upravljanje s populacijami divjadi. Razdelilnik s tem načrtom opredeljenega odvzema in del v življenjskem okolju se naredi za ta lovišča. Skladno z Zakonom o divjadi in lovstvu je bilo ustanovljeno Območno združenje upravljavcev lovišč za Zasavsko LUO in izvoljen devet članski izvršni odbor, ki v postopku izdelave tega načrta zastopa interese upravljavcev lovišč v LUO.

Letni načrt za Zasavsko LUO za leto 2017 temelji na ciljih in usmeritvah lovsko upravljavskega dela Območnega načrta za Zasavsko LUO 2011-2020. Poleg zgoraj navedenih predpisov je napisan tudi v skladu z:

- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št. 30/93 in spremembe).
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/10).
- Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (U.l. RS, št. 101/04, 81/2014).
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 110/04).
- Uredbo o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur.l. RS, št. 117/04, 38/14).
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 128/04, 38/14).
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (usklajeno ZGS, znanstveno-raziskovalne institucije, LZS, OZUL-i in IRSKO, 2011).

Preglednica 1.1: Kronologija nastanka letnega načrta za XIII. Zasavsko LUO za 2017

LUO	Datum	Kraj	Organ	Vsebina
Zasavsko	15 - 19. 1. 2017	Litija	Komisija pri OZUL	Pregled odstrela in izgub divjadi
Zasavsko	07.03.2017	Ljubljana	ZGS OE in KGZS	Predhodni sestanek po sklepu sveta OE
Zasavsko	07.03.2017	Ljubljana	IO OZUL in ZGS OE	Usklajevalni sestanek
Zasavsko	08.03.2017	Ljubljana	Strokovni svet ZGS OE	Določitev osnutka načrta
Zasavsko	20.03.2017	Litija	ZGS OE	Javna predstavitev načrta
Zasavsko	31.03.2017	Ljubljana	Svet ZGS OE	Določitev predloga načrta
Zasavsko	Do 10. 4. 2016	Ljubljana	MKGP	Oddaja načrta na MKGP

Za pogosteje uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – Lovsko upravljavsko območje,
- LD – Lovska družina,
- GGO – gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- IO OZUL – Izvršilni odbor OZUL,
- OZUL – Območno združenje upravljavcev lovišč,
- IRSKGLR – Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo,
- UVHVVR – Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.

2 OPIS LUO S SEZNAMOM LOVIŠČ

Zasavsko LUO predstavlja vzhodni del ljubljanskega gozdnogospodarskega območja, na katerem opravlja javno gozdarsko službo ZGS OE Ljubljana (84 % LUO). Jugovzhodni del LUO (14 %) sega na območje GGO Brežice, manjši del na jugu (1 %) sega na območje GGO Novo mesto, manjši del (1 %) na vzhodu pa na območje GGO Celje. Površina Zasavskega LUO znaša 98.784 ha, od katere je lovne površine 91 % ali 90.651 ha. Gozdnatost je v povprečju 64 %. Z lovišči upravlja 24 upravljavcev lovišč – vsi lovske družine. Območje je oblikovano iz lovišč, ki v pretežni meri ležijo med avtocestama od Ljubljane proti Celju oz. proti Novemu Mestu. Območje pokriva 8 upravnih enot, oz. 12 občin. V območju je pretežno gozdnata krajina, razen na zahodu v Ljubljani, kjer je urbana in kmetijska krajina. Najnižja nadmorska višina je pri Radečah 190 m, najvišja pa na Kumu 1216 m. Reka Sava območje deli na severni in južni del. Najpogostejša vrsta parkljaste divjadi je srnjad, nato divji prašič, jelenjad, muflon, gams in damjak. Najpogostejša mala divjad je lisica. V zahodnem delu območja je zelo pogosta siva vrana.

Preglednica 2.1: Pregled lovišč

Šifra lovišča		Ime lovišča	Upravna enota	Površina (ha)		
Nekdanja	Sedanja			Skupna	Lovna	Nelovna
338	1308	ČEMŠENIK	Zagorje	2.137	2.032	105
369	1313	DOBOVEC	Trbovlje	3.373	3.285	88
67	1314	DOL PRI HRASTNIKU	Hrastnik	3.774	3.536	238
138	1322	DOLE PRI LITJI	Litija	4.292	4.162	130
143	1321	GABROVKA	Litija	4.079	3.919	160
68	1312	HRASTNIK	Hrastnik	3.140	2.850	290
66	1316	IVANČNA GORICA	Grosuplje	4.225	3.907	318
389	1307	IZLAKE	Zagorje	2.891	2.581	310
139	1303	KRESNICE	Litija	4.503	4.231	272
150	1302	LAZE	Ljubljana	5.406	5.151	255
140	1319	LITJA	Litija	6.401	5.945	456
393	1306	MLINŠE	Zagorje	2.266	2.142	124
49	1304	MORAVČE	Domžale	4.959	4.619	340
392	1323	PODKUM	Zagorje	2.672	2.579	93
141	1320	POLŠNIK	Litija	4.297	4.172	125
149	1301	PUGLED	Ljubljana	8.165	5.715	2.450
127	1324	RADEČE	Laško	5.014	4.744	270
390	1309	ŠENTLAMBERT	Zagorje	2.205	2.121	84
64	1317	ŠENTVID PRI STIČNI	Grosuplje	4.856	4.531	325
144	1318	ŠMARTNO PRI LITJI	Litija	6.482	6.182	300
370	1311	TRBOVLJE	Trbovlje	2.579	2.011	568
142	1305	VAČE	Litija	2.820	2.641	179
65	1315	VIŠNJA GORA	Grosuplje	5.506	5.170	336
391	1310	ZAGORJE	Zagorje	2.742	2.425	317
Skupna površina LUO				98.784	90.651	8.133

Slika 2.1: Položaj LUO v Sloveniji

Slika 2.2: Lovišča v LUO

3 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

3.1 Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2016

Upravljavci lovišč so ta dela izvajali predvsem v obliki spremljave stanja, zaščite habitatov, postavljanja valilnic, zimskega krmljenja ter sajenja plodonosnih drevesnih vrst. Z namenom izboljšati prehranske in bivalne pogoje divjadi, preprečiti večja neskladja v okolju in olajšati izvedbo po strukturi pravnega odstrela so upravljavci lovišč Zasavskega LUO v letu 2016 opravili dela v obsegu, kot je navedeno v preglednici 3.1.

Preglednica 3.1: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2016

Vrsta ukrepa	Enota	Načrt	Realizacija	Stopnja realizacije
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI				
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	5875	5998	102%
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI				
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	27,7	30,9	112%
Spravilo sena z odvozom	ha	13,2	13,0	98%
Priprava pasišč za divjad	ha	2,4	2,2	92%
Gnojenje travnikov	ha	11,1	9,6	86%
Vzdrževanje grmišč	ha	4,1	3,9	95%
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	4,1	4,1	100%
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	6,4	6,3	99%
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	75	73	97%
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	4	4	100%
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	203	183	90%
Postavitve in vzdrževanje gnezdnic	število	10	10	100%
3. BIOTEHNIČNI UKREPI				
Zimsko krmljenje parkljarjev	kg	36.500	29.120	80%
Zimsko krmljenje male divjadi	kg	0	0	0
Privabljalno krmljenje	kg	36.806	34.586	94%
Krmne njive	ha	14,1	13,2	94%
Pridelovalne njive	ha	1,4	0,8	58%
Količina soli	kg	1.112	1.123	101%
4. LOVSKI OBJEKTI				
Solnice (vse založene v tekočem letu)	število	1220	1110	91%
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	191	194	102%
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	28	28	100%
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	105,5	99,8	95%

Realizacija obsega biomeliorativnih in biotehniških ukrepov v zadnjih petih letih niha. Skupen obseg ukrepov ostaja na približno enaki ravni. Med leti se spreminja predvsem zaradi vremenskih razmer ter okoljskih danosti in odnosov med upravljavci lovišč in lastniki zemljišč.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

To so ukrepi, ki jih upravljavci lovišč izvajajo v okviru lovsko čuvajske službe. Vezani so na spremljanje stanja v habitatih posameznih vrst divjadi in njihovih populacijah. V preteklem letu so bili načrtovani ukrepi izvedeni 102 %. Obseg izvedbe del je tesno povezan s konkretnimi potrebami v posameznem letu in z njihovo učinkovitostjo. Stopnja realizacije je nekoliko nižja, kot v letu 2015, kar se verjetno odraža v višji načrtovani vrednosti, saj je vrednost opravljenih ur med letom 2015 in 2016 primerljiva. Ker so rezultati opravljenega dela pomembnejši od obsega menimo, da je bila realizacija primerna.

Biomeliorativna dela

Dela s katerimi upravljavci lovišč izboljšujejo bivalno okolje divjadi so bila v povprečju ugodno realizirana. Najnižja stopnja realizacije biomeliorativnih del je bila dosežena pri gnojenju travnikov. Najvišjo stopnjo

realizacije predstavlja vzdrževanje pasišč s košnjo. Obseg teh del je v minulem letu glede na tri letno primerjavo, najvišji. Menimo, da so bili ukrepi glede na potrebe v okolju ustrezni.

Biotehnični ukrepi

Ukrepi, s katerimi upravljavci lovišč neposredno izboljšujejo prehranske možnosti divjadi, so bili v povprečju realizirani pod 100 % načrta (~ 85 %). Slabše je bilo realizirano zimsko krmljenje (80 %). Krmne in pridelovalne njive so bile realizirane 94 %. V zvezi z izvajanjem privabljalnega krmjenja se poraja dvom. Visok obseg izvedenega privabljalnega krmjenja, ki je namenjeno lažjemu doseganju odstrela, bi se moralo dolgoročno odraziti v zmanjševanju populacije divjega prašiča (izvedeno privabljalno krmljenje je namenjeno predvsem tej vrsti), vendar trend višine odstrela tega ne kaže. Na enega odstreljenega divjega prašiča je bilo porabljenih ~ 60 kg močne škrobne krme.

Lovski objekti

Obnovo in novogradnjo lovsko tehniških objektov se opravlja z namenom izboljšati pogoje za izvajanje lova. Načrt predstavlja pravno podlago za izvajanje le-teh. Pri preseganju le tega, gre torej za izvedbo nenačrtovanih del, oz. del, za katera v letnem načrtu ni pravne podlage. Kljub temu, da so bila izvajana obnovitvena dela na nekaj dodatnih objektih menimo, da je bila izvedba del ustrezna.

3.2 Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju v letu 2017

Izvajanje ukrepov v življenjskem okolju divjadi je namenjeno predvsem izboljšanju prehrabnih in bivalnih pogojev za divjad, preprečevanju večjih neskladij v okolju ter lažjemu izvajanju lova. Ukrepi za izboljšanje naravnega okolja divjadi pripomorejo k vzdrževanju prehranske kapacitete za divjad. Ukrepi niso načrtovani v obsegu, da bi okolje spreminjali, kar tudi ni potrebno. Ukrepi, ki neposredno izboljšujejo prehranske danosti (predvsem krmljenje), vplivajo tudi na dinamiko populacij nekaterih vrst divjadi. Na te vplive moramo biti pri upravljanju s populacijami še posebej pozorni.

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Ustreznost in učinkovitost teh ukrepov se kaže predvsem v pridobljenih podatkih o stanju populacij divjadi in preprečevanju škodljivih posledic za divjad. Sodimo, da je načrtovani ukrep ustrezen in da bo, glede na potrebe in načrtovani obseg, učinkovit. Pod tem skupnim imenom so načrtovane delavne ure za evidentiranje ter ugotavljanje lastništva potepuških psov in mačk, spremljanje pojava bolezni divjadi, evidentiranje lokacij povožene divjadi, varstvo gnezd divjadi, izvajanje lovsko čuvajske službe in določitev lokacij postavitve prometnih znakov »divjad na cesti«.

Biomeliorativna dela

So namenjena izboljšavi prehranskega in bivanjskega okolja divjadi. Pomembna so zato, ker z njimi povečujemo količino naravne hrane za divjad. Torej hrane, na kakršno je divjad v naravi navajena in ji daje vse potrebne snovi za normalno rast in razvoj. Menimo, da so načrtovani ukrepi ustrezni in da bodo, glede na načrtovan obseg in danosti v okolju primerni. Načrtovan obseg za leto 2017 je podoben kot za leto 2016.

Biotehnični ukrepi

Biotehniški ukrepi neposredno izboljšujejo prehranske danosti divjadi. V območju je naravna ponudba hrane dovolj pestra in bogata, da zagotavlja obstoj naravno prisotnih vrst divjadi. Biotehnični ukrepi niso potrebni, so pa dopustni iz gospodarskega vidika upravljanja z lovišči in divjadjo. Načrtovana količina privabljalnega krmjenja (prašičev) je vezana na odvzem v preteklem letu ter na porabo krme na posameznem krmišču ter število dovoljenih krmišč v lovišču na leto. Načrtovan obseg privabljalnega krmjenja za divje prašiče za leto 2017 je v skladu z usmeritvijo iz dolgoročnega načrta za 20 % nižji kot leto prej. Načrtovan obseg zimskega krmjenja druge divjadi (za divje prašiče ni dovoljeno) je enak kot v preteklem letu in je v okviru dopustnih količin glede na omejitve zapisne v dolgoročnem načrtu območja. Menimo, da so načrtovani ukrepi po vsebini ustrezni in da so, glede na načrtovani obseg, okoljsko in gospodarsko sprejemljivi. Z načrtom za leto 2018 bo treba še naprej zniževati količino dopustne krme za divje prašiče. Predvidoma z znižanjem kvote dovoljene krme na žival odstrela oz z bolj natančnimi določili glede dopustnih tehnik krmjenja.

Lovski objekti

Lovski tehniški objekti so namenjeni izvajanju lova in nekaterih biotehničnih ukrepov. Izvedba del na teh objektih je načrtovana na podobni ravni kot v preteklih letih. Menimo, da so načrtovani ukrepi ustrezni in da bodo, glede na načrtovani obseg, učinkoviti.

Dopustna odstopanja

Načrtovan je priporočen obseg biomeliorativnih del ter del za varstvo in monitoring divjadi, tako da izvedba ni obvezna, hkrati pa je dovoljeno neomejeno preseganje. Načrtovan obseg biotehničnih ukrepov predstavlja zgornji še dopusten obseg. Realizacija torej ni potrebna, hkrati pa preseganje ni dovoljeno. Načrtovan obseg del na lovskih objektih z načrtovanimi konkretnimi objekti v letnih načrtih lovišč predstavlja pravno podlago za njihovo izvedbo. Vrste divjadi, ki jih je dovoljeno krmiti in lokacije krmljenja, kjer je krmljenje dovoljeno so navedene v prilogah tega načrta. Podrobnejši podatki o lokacijah krmišč (parcelne številke in koordinate) se nahajajo pri ZGS, na Območni enoti Ljubljana. Usklajenost vrst količin krme z načrtom LUO je dosežena ob izdaji sklepa o usklajenosti letnih načrtov lovišč. V preglednici ne prikazujemo krmišč za malo divjad.

Preglednica 3.2: Načrtovani ukrepi v življenjskem okolju divjadi v letu 2017

Vrsta ukrepa	Enota	Načrt 2017
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI		
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	5.942
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI		
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	24,7
Spravilo sena z odvozom	ha	10,9
Priprava pasišč za divjad	ha	3,2
Gnojenje travnikov	ha	9,2
Vzdrževanje grmišč	ha	3,4
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	4,2
Vzdrževanje gozdnega roba	ha	7,7
Izdelava in vzdrževanje kaluž	število	77
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	število	4
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	število	186
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	število	12
3. BIOTEHNIČNI UKREPI		
Zimsko krmljenje parkljarjev	kg	25.820
Zimsko krmljenje male divjadi	kg	520
Privabljalno krmljenje	kg	32.450
Krmne njive	ha	14,0
Pridelovalne njive	ha	0,8
Sol	kg	1.158
4. LOVSKI OBJEKTI		
Solnice (vse založene v tekočem letu)	število	1.315
Lovske preže (obnova in novogradnja)	število	163
Krmišča (obnova in novogradnja)	število	44
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km	108

Pri izvajanju biomeliorativnih in biotehniških del je treba poleg določil o lokacijah in obsegu ukrepov, kar je določeno z letnimi načrti lovišč in s tem načrtom, upoštevati še sledeče usmeritve:

Vrste krme so obravnavane s stališča energijske vrednosti, vsebnosti vode ter izvora po naslednjih skupinah:

- Močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi in drugi izdelki iz rastlin);
- Sočna krma (okopavine, tropine, sadje);
- Voluminozna krma (suhe trave, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci) in
- Krma živalskega izvora (v skladu z veterinarskimi predpisi).
- Za krmljenje parkljaste divjadi so dovoljene izključno tukaj navedene vrste močne škrobne, sočne in voluminozne krme.

Zimsko je dopustno krmiti naslednje vrste divjadi (v delu območja):

- Navadnega jelena (v loviščih Polšnik, Podkum, Dobovec, Dole pri Litiji in Radeče);
- Muflona (v loviščih Trbovlje, Hrastnik, Dol pri Hrastniku, Dobovec, Podkum in Radeče) ter
- Fazana, poljsko jerebico in poljskega zajca (v vseh loviščih, izključno na krmiščih, ki preprečujejo dostop do krme veliki divjadi).

Količina močne škrobne krme za **zimsko krmljenje** jelenjadi in muflona naj bo v najnižjem deležu - od nič do največ 10 % v skupni količini (po masi) krme. Na istem krmišču, namenjenem zimskemu krmljenju rastlinojede parkljaste divjadi mora biti struktura krme v sledečih deležih – močna škrobna krma do 10 %, sočna krma do 30 %, voluminozna krma vsaj 60 %. Odstopanja od navedene strukture krme za rastlinojedo parkljasto divjad v času zimskega krmljenja so le v smislu vzdrževanja pasišč s košnjo in naknadnim sušenjem sena, ko je le-tega dovoljeno samostojno zložiti v jasli. Struktura krme za fazana, poljsko jerebico in poljskega zajca ni posebej predpisana.

Pri **zimskem krmljenju** parkljaste divjadi je močno škrobno krmo dopustno polagati le v mesecih oktober, november, december, sočno in voluminozno krmo pa poleg teh še v mesecih januar, februar in marec. Krmljenje samo z močno škrobno krmo ni dovoljeno. Količina skupaj položene sočne in voluminozne krme v ustreznem razmerju ni omejena, odvisna naj bo od naravne ponudbe hrane. Pri izvedbi je treba upoštevati spodaj navedene omejitve. Če se na krmišču začne izvajati zimsko krmljenje, mora biti to založeno do konca marca. Pri izvajanju krmljenja je potrebno z razporeditvijo krme omogočiti, da vse živali hkrati pridejo do položene krme. Sestava krme za zimsko krmljenje parkljaste divjadi:

- Močna škrobna krma v deležu do 10 %;
- Sočna krma v deležu do 30 %;
- Voluminozna krma v deležu najmanj 60 %;
- Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti na krmišču divjadi stalno na razpolago tudi sočna in voluminozna krma;
- V primeru, ko se krmi brez močne škrobne krme naj bo delež sočne krme do 35 %, ostalo pa voluminozna krma.

Privabljalno krmljenje se izvaja s ciljem lažjega odstrela divjadi. Privabljalno krmljenje se lahko izvaja le v času lovne dobe in izvajanja lova na čakanje. Izvajati ga je dopustno za naslednje vrste divjadi (v celem LUO oz. v delu območja):

- Navadni jelen (v delu LUO južno od reke Save);
- Damjak (v loviščih Dol pri Hrastniku in Radeče);
- Muflon (v loviščih Trbovlje, Hrastnik, Dol pri Hrastniku, Dobovec, Podkum in Radeče);
- Divji prašič (v vseh loviščih);
- Lisica (v vseh loviščih);
- Kuna belica (v vseh loviščih);
- Kuna zlatica (v vseh loviščih) in
- Siva vrana (v vseh loviščih).

Privabljalno krmljenje divjih prašičev nad nadmorsko višino 900 m se dovoli za leto 2017. Dolgoročni načrt to sicer prepoveduje zaradi potencialne prisotnosti divjega petelina. Ker trenutni podatki kažejo, da petelina ni, se izjemo dovoli.

Dopustna količina krme za lovišče na letni ravni je načrtovana z letnim načrtom lovišča. Pri določitvi se upošteva spodaj navedene kriterije. V skladu z dolgoročnim načrtom se bo v prihodnjih letih količina dopustne krme zmanjševala.

Letna poraba močne škrobne krme za zimsko in privabljalno krmljenje skupaj za **navadnega jelena** je omejena na največ 100 kg na glavo odvzema v preteklem letu za posamezno lovišče oz. na največ 100 kg na 100 ha lovnih površin. Velja omejitev, ki dopušča manjšo količino krme.

Letna poraba močne škrobne krme za zimsko in privabljalno krmljenje skupaj za **damjaka ali muflona** je omejena na največ 50 kg na glavo odvzema v preteklem letu za posamezno lovišče oz. na največ 50 kg na 100 ha lovnih površin. Velja omejitev, ki dopušča manjšo količino krme.

Privabljalno krmljenje **divjih prašičev** je namenjeno izključno lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Priporočeno je le krmljenje na način, da je krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr.: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, močno raztresanje, posebna krmišča...) in ne ostali divjadi (srnjadi). Letna poraba močne škrobne krme za privabljalno krmljenje divjih prašičev za posamezno lovišče je omejena na največ 80 kg na glavo odvzema v preteklem letu oz. največ 80 kg krme na 100 ha lovne površine lovišča. Velja tisti kriterij, ki dopušča manjšo porabo krme. Izvajanje privabljalnega krmljenja se mora koncentrirati na obdobje lova na čakanje, t.j. na pomlad in poletje.

Krmo živalskega izvora za **male zveri** se polaga na strnjeni površini do največ 4 m². Ostanke, ki jih divjad ne poje, je treba zaradi higienskih razlogov redno odstranjevati. V loviščih je hrano živalskega izvora dovoljeno polagati le na krmišča za male zveri, ki morajo biti ustrezno načrtovana in objavljena v prilogi tega načrta. Na krmišču za male zveri je istočasno lahko največ 6 kg hrane živalskega izvora, ki ne predstavlja kadavra divjadi ali največ en kadaver divjadi.

Polaganje soli divjadi je dopustno izključno na solnicah. Kriterij za določanje skupne porabe soli v lovišču na leto je do 2 kg na 100 ha gozda. Sol naj se polaga le v spomladanskem času. Postavljanje solnic je prepovedano:

- Bliže kot 50 m od sestojev v pomlajevanju, mladovij in v smrekovih drogovnjakov;
- Bliže kot 50 m od javnih cest in gozdnih rezervatov;
- Bliže kot 50 m od vodnih teles in na način, da sol lahko pride vanje;
- Bliže kot 50 m od kmetijskih površin;
- Na živa drevesa;
- V območja ali bližino območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastišča redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst;
- V bližino območij naravnih vrednot, v ožja zavarovana območja in v dele širših zavarovanih območij s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitev.

3.3 Škode od divjadi

Škode v letu 2016

Lovske družine so v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu ter Pravilnikom o vsebini načrtov upravljanja z divjadjo dolžne v okviru letnega načrta lovišča poročati o škodnih dogodkih v tekočem letu. Po podatkih lovskih organizacij je bilo tako v letu 2016 na območju Zasavskega LUO izplačanih v denarju za 8.934,99 EUR, v materialu povrnjenih za 5.487,91 EUR in z delom povrnjenih za (delo enotno ovrednoteno za celo SLO na 5,00 EUR) 1600,00 EUR odškodnin. Skupaj torej za 16.022,90 EUR odškodnin. Skupni znesek je za 1512 EUR nižji kot v letu 2015.

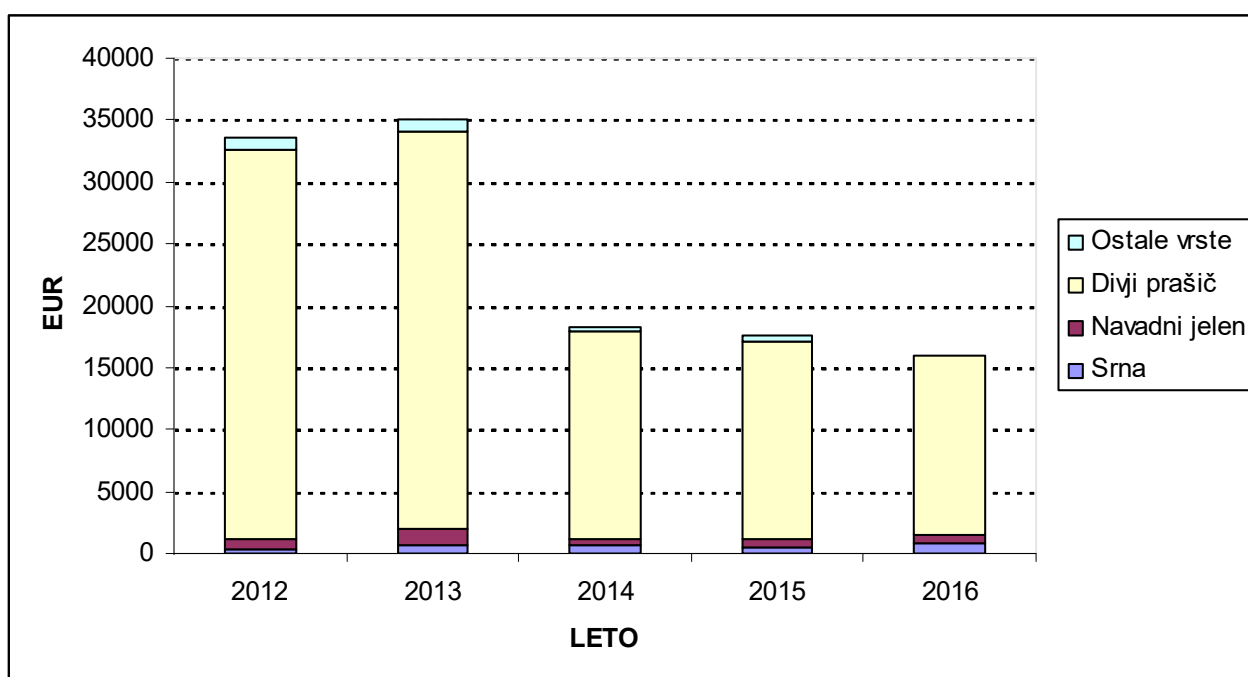
Največ škode je v preteklem letu povzročil divji prašič (90 %), ostalo pa jelenjad, srnjad, damjak, jazbec, lisica in siva vrana. Najvišja škoda je bila v preteklem petletnem obdobju evidentirana v letu 2013. Razloge za občutno zmanjšanje škod v kasnejšem obdobju lahko iščemo v naravnih razmerah, velikemu obsegu preventivnih ukrepov in nižji gostoti populacije. Največji obseg škode od divjega prašiča je bil v preteklem letu v loviščih Litija (25 %), Laze (18 %), Pugled (11 %) in Šmartno pri Litiji (8 %). Posebej problematične so škode od sivih vran, ki jih je težko preprečevati. Škodni primer je bil obravnavan le v lovišču Vače, v višini 20 EUR.

Poleg škode na lovnih površinah je v bila v preteklem letu v zasavskem LUO zabeležena tudi škoda od divjadi na nelovnih površinah (ogled in zapisnik ZGS po pooblastilu ministrstva pristojnega za divjad) v višini 2.196,75 EUR v treh škodnih dogodkih.

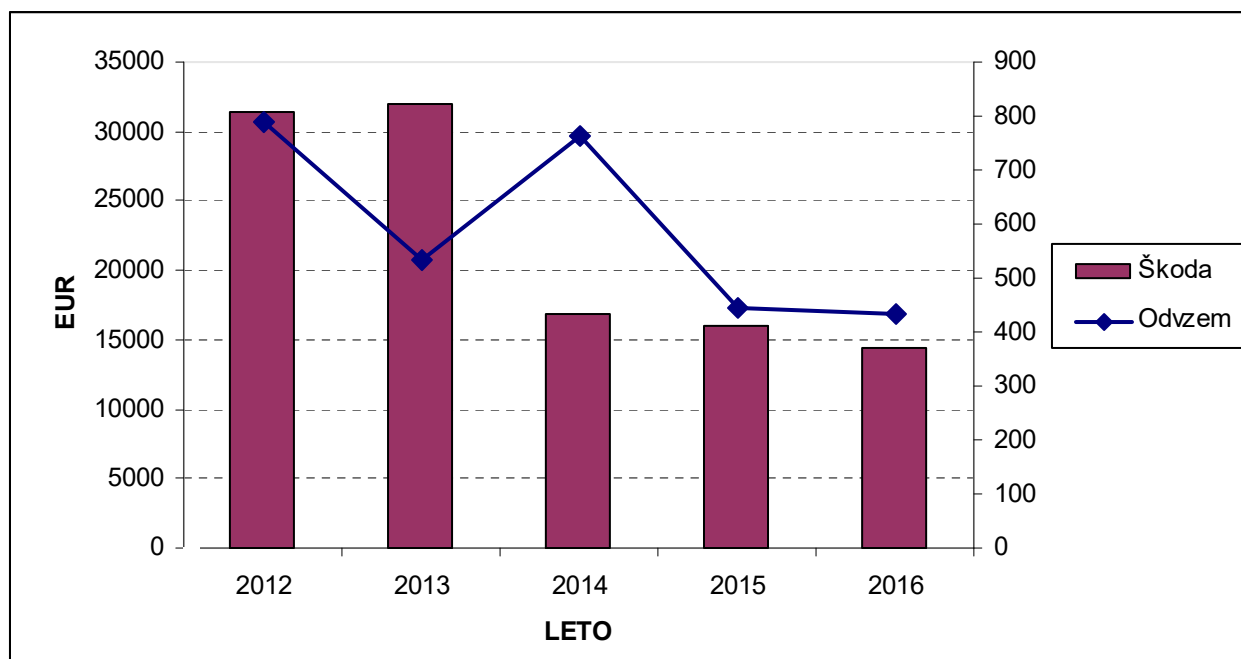
Preglednica 3.3: Škoda, ki jo je povzročila divjad v letu 2016

Vrsta	Kultura	Ovrednotenje škod v 2016	
		EUR	EUR/100 ha
Divji prašič	Kulture	8921,93	9,84
	Travniki	5441,86	6,00
	Gospodarski objekti	100,00	0,11
	Skupaj	14463,79	15,96
Srna	Kulture	103,40	0,11
	Vinska trta	405,00	0,45
	Sadno drevje	363,10	0,40
	Skupaj	871,50	0,96
Navadni jelen	Kulture	504,31	0,56
	Sadno drevje	60,00	0,07
	Skupaj	564,31	0,62
Damjak	Koruza	50,00	0,06
Skupaj parklarji		15949,60	17,59
Jazbec	Koruza	40,00	0,04
Lisica	Drobnica	13,30	0,01
Siva vrana	Koruza	20,00	0,02
Skupaj ostalo		73,30	0,08
SKUPNO VSE VRSTE		16022,90	17,68

OVREDNOTENA ŠKODA je izplačana odškodnina v denarju + izdan material v denarju + opravljene ure sanacije v denarju (1 ura = 5 €).

Slika 3.1: Dinamika ovrednotenih škod od divjadi v LUO

Slika 3.2: Povračila škode in odvzem divjih prašičev v LUO

Preglednica 3.4: Pregled števila škodnih dogodkov po loviščih za petletno obdobje

Lovišče	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj
Čemšenik	8	8	3	8	7	34
Dobovec	5	6	3	3	1	18
Dol pri Hrastniku	7		10	4	4	25
Dole pri Litiji	22	24	2	3	8	59
Gabrovka	9	6	6	8	9	38
Hrastnik					1	1
Ivančna Gorica	8	9	5	6	4	32
Izlake	1	2		2	3	8
Kresnice	12	14	15	15	8	64
Laze	39	21	35	13	25	133
Litija	49	46	26	35	29	185
Mlinše	7		1	1	1	10
Moravče	10		2		4	16
Podkum	2	6	8	6	3	25
Polšnik	7	12	4	3	4	30
Pugled	95	50	46	22	27	240
Radeče	20	21	41	11	10	103
Šentlambert	8		2	2	1	13
Šentvid pri Stični	3		1		0	4
Šmartno pri Litiji	30	21	9	19	9	88
Trbovlje	2	3	1	3	1	10
Vače	13	4	4	2	2	25
Višnja Gora	3	8	4		0	15
Zagorje	6	3	2	5	0	16
LUO	366	264	230	171	161	1192

Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi v letu 2016

Preglednica 3.5: Opravljeni ukrepi za preprečevanje škod od divjadi 2016

Vrsta ukrepa	Število objektov	Opravljenе ure
Tehnična in kemična sredstva	24	2301

Upravljavci lovišč so v preteklem letu izvajali ukrepe za preprečevanje škod v kmetijstvu in v prometu. V ta namen so porabili 2.301 delovnih ur. Opravljena zaščitna dela so bila tehniške in kemične narave: nabava in pomoč pri postavitvi zaščitnih električnih ograj, nabave, razdelitve in uporabe kemičnih zaščitnih sredstev. Poleg tega so v namen zaščite prometa pred divjadjo ob cestah postavili več kemičnih odvrtač in postavili silhuete srnjaka za opozorilo ob prometnejših cestah.

Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod v letu 2017

Preglednica 3.6: Načrtovani ukrepi za preprečevanje škod 2017

Vrsta ukrepa	Število objektov	Opravljenе ure
Tehnična in kemična sredstva	24	2364

Upravljavci lovišč bodo v letu 2017 za preprečevanje škod od divjadi na kmetijskih površinah v skladu s potrebami izvajali podobne ukrepe kot v preteklih letih. Najpogostejši ukrep bo nakup in pomoč pri postavljanju zaščitnih sredstev za preprečevanje škode od divjadi (odvrtača, električni pastirji, mreže, žica, izolatorji, šumeče folije,...) v kmetijstvu in postavitve kemičnih ograj v prometu.

Načrtovan obseg ukrepov in potrebnih ur za njihovo izvedbo je nekoliko nižji od lanske realizacije. Dejanska potreba po izvajanju zaščitnih ukrepov za preprečevanje škode od divjadi (predvsem v kmetijstvu) se pokaže šele tekom leta, in je močno odvisna od vremenskih in okoljskih danosti v posameznem letu. Vsekakor naj tem ukrepom več aktivnosti posvetijo v loviščih z večjo škodo od divjih prašičev (Litija, Laze, Pugled, Šmartno pri Litiji).

Za preprečevanje škode od sivih vran kot najbolj učinkovit ukrep priporočamo odvrtačni odstrel. Smiselno ga je izvajati lokalno, tam kjer sive vrane dejansko povzročajo škodo. Ocenjujemo, da bi bilo tako treba ukrepati v loviščih Vače, Pugled, Laze, Kresnice, Litija, Šmartno pri Litiji, Šentvid pri Stični in Ivančna Gorica. V zvezi s tem naj IO OZUL pripravi seznam lokacij, kjer je treba odvrtačni odstrel izvajati že pred začetkom lovne dobe in v imenu vseh pristojnih upravljavcev lovišč zaprosi MKGP za dovoljenje.

Pri uveljavljanju pravice do odškodnine za škodo od prosto živečih divjih živali velja:

ŠKODA NA PREMOŽENJU

Za škodo, ki jo povzroči divjad, **na lovni površini** v lovišču in lovišču s posebnim namenom odgovarja upravljavec lovišča. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine:

- **Oškodovanec** mora v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo **pooblaščenцу upravljavca**, katerega osebne podatke in naslov do 31. 12. tekočega leta upravljavec javno objavi na krajevno običajen način.
- **Pooblaščenec lovišča ali lovišča s posebnim namenom** v osmih dneh po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve zapiše v poseben obrazec.
- Če se oškodovanec in pooblaščenec upravljavca, na kraju ogleda ali v osmih dneh, ne sporazumeta o višini odškodnine, pošlje **oškodovanec pisno prijavo škode komisiji**, ki jo za lovsko upravljavsko območje imenuje minister za dobo petih let.
- Komisijo za določanje višine škode na kmetijskih in gozdnih kulturah, sestavljajo predsednik ali njegov namestnik, ter dva člana ali njuna namestnika. En član komisije in njegov namestnik sta usposobljena za kmetijsko stroko, drugi član komisije in njegov namestnik pa za gozdarsko in lovsko stroko. Komisija zaseda v tričlanski sestavi in odloča z večino glasov. V delu komisije sodeluje tudi lovski inšpektor oziroma inšpektorica brez pravice glasovanja.
- Na podlagi ocene komisije, ki mora opraviti ogled najpozneje v petnajstih dneh od prijave, poizkusita oškodovanec in upravljavec skleniti sporazum o plačilu odškodnine.

- **Oškodovanec ali upravljavec**, ki se ne strinja z odločitvijo komisije, **lahko s tožbo zahteva**, da o odškodnini **odloči pristojno sodišče**. Tožbo morata vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

Za škodo, ki je nastala **na nelovnih površinah** od divjadi ali zaradi lova je odgovoren upravljavec lovišča, če je nastala po njegovi krivdi, sicer pa Republika Slovenija. Postopek prijave in sklenitve sporazuma o višini odškodnine z R Slovenijo:

- Oškodovanec mora v roku treh dni od dneva, ko je škodo opazil, pisno prijaviti nastalo škodo krajevno pristojni območni enoti Zavoda za gozdove Slovenije.
- Pooblaščenec za ugotavljanje škode od divjadi na nelovnih površinah v osmih dneh po prijavi škode opravi ogled kraja dogodka in ob tem svoje ugotovitve zapiše v **Zapisnik o nastanku škode, ki jo povzročila divjad**.
- Če se oškodovanec in pooblaščenec ne sporazumeta o višini odškodnine, na kraju ogleda ali v osmih dneh ter ne skleneta Sporazuma o določitvi višine odškodnine od divjadi na nelovnih površinah, pošlje oškodovanec pisno prijavo škode ministrstvu, pristojnemu za divjad in lovstvo.
- Oškodovanec, ki se ne strinja z odločitvijo ministristva, pristojnega za divjad in lovstvo, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče. Tožbo mora vložiti najkasneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala. Sodišče tožbo zavrže, če oškodovanec ni vložil pisne prijave v skladu s prvim in drugim odstavkom tega člena.

Za škodo, ki jo povzročajo **zavarovane vrste prostoživečih živali** odgovarja R Slovenija, ki je vrste zavarovala. **Škodo ocenjuje pooblaščen delavec ZGS**, ki sestavi predpisan zapisnik in sporazum ter ju posreduje na Agencijo RS za okolje.

ŠKODA NA ZDRAVJU LJUDI

je tista, ki jo divjad povzroči neposredno zdravju človeka in je vsa nematerialna škoda, ki je nastala oškodovancu zaradi delovanja divjadi.

ŠKODA POVZROČENA Z IZVAJANJEM LOVA

je vsaka škoda, ki so jo pri izvrševanju lova povzročili lovci, gonjači ali drugi udeleženci lova in lovski psi.

Za škodo, povzročeno z izvrševanjem lova s strelnim orožjem, odgovarja upravljavec, ne glede na krivdo (objektivna odgovornost). Za ostalo škodo nastalo pri izvrševanju lova in upravljanja z loviščem ali loviščem s posebnim namenom, ima oškodovanec pravico neposredno uveljavljati škodo od povzročitelja.

ŠKODA NA DIVJADI

je premoženjska in ekološka škoda, povzročena z neposrednim protipravnim uničenjem, poškodovanjem ali prilastitvijo divjadi, njenih legel in gnezd ali povzročena posredno s protipravnimi posegi v prostor, ki spreminja, krči ali uničuje habitate, naravne prehode (biokoridorje) in druge za obstoj divjadi pomembne dejavnike. Odgovoren je tisti, ki je ravnal namenoma ali iz malomarnosti (krivdna odgovornost).

Za škodo na divjadi ob trku s premikajočim se vozilom, odgovarja voznik vozila, kolikor se ugotovi, da ni vozil v skladu s predpisi, upravljavec lovišča, kolikor se ugotovi, da je škoda nastala zaradi dejanj upravljavca, ali upravljavec za škodo na divjadi in voznik za škodo na vozilu, kolikor sta oba storila vse potrebno, da do škode ne bi prišlo.

3.4 Vpliv rastlinojede divjadi na gozdne ekosisteme

V letih 2009 in 2010 je ZGS opravil prvi popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni metodi, ki bo na podlagi dolgoročnega periodičnega izvajanja omogočala korektno analize tudi s pomočjo statističnih orodij. Osnovo za izvedbo popisa predstavljajo popisne enote, ki ob upoštevanju populacijskih območij rastlinojede parkljaste divjadi, združujejo med seboj si podobne gozdnogospodarske enote glede na območne rastiščno - gojitvene tipe.

Večji del LUO (92 %) pokrivata popisni enoti Zasavje in Litija. Izven teh dveh LUO sega del lovišča Pugled na zahodu, ki spada v popisno enoto Ljubljana, ki po večini obsega območje, kjer je zelo nizka gozdnatost in visok delež zazidanih in sorodnih zemljišč ter deli lovišč Višnja Gora, Ivančna gorica in Šentvid pri Stični, ki ležijo južno od avtoceste Ljubljana – Novo Mesto. V Zasavskem LUO leži 65 % popisne enote Zasavje in 87 % popisne enote Litija.

V letu 2014 smo v obeh navedenih popisnih enotah izvedli drugi popis objedenosti. V vsaki od popisnih enot je bilo popisanih 54 ploskev, na katerih smo ugotavljali vpliv rastlinojede parkljaste divjadi na poškodovanost gozdnega mladja. Kljub temu, da je stopnja objedenosti odvisna od številnih dejavnikov, nam ta podatek nudi dodano vrednost pri razumevanju dogajanj v populacijah divjadi, predvsem glede gibanja njene številčnosti in gostot. Kot kazalnike usklajenosti populacije z njenim okoljem uporabljamo objedenost posameznih drevesnih vrst oz. skupin vrst.

Pri interpretaciji rezultatov moramo upoštevati lastnosti posameznega kazalnika. Objedenost v prehrani priljubljenih drevesnih vrst (mehki listavci, plemeniti listavci) je visoka že pri nizkih gostotah divjadi. Na drugi strani je objedenost v prehrani manj priljubljenih vrst (smreka) tudi pri visokih gostotah divjadi lahko nizka. Bukev je srednje priljubljena vrsta in se na spreminjane gostoto divjadi odziva pri nizkih in visokih gostotah.

Slika 3.3: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

Preglednica 3.7: Podatki popisa objedenosti v popisni enoti Zasavje v letu 2014

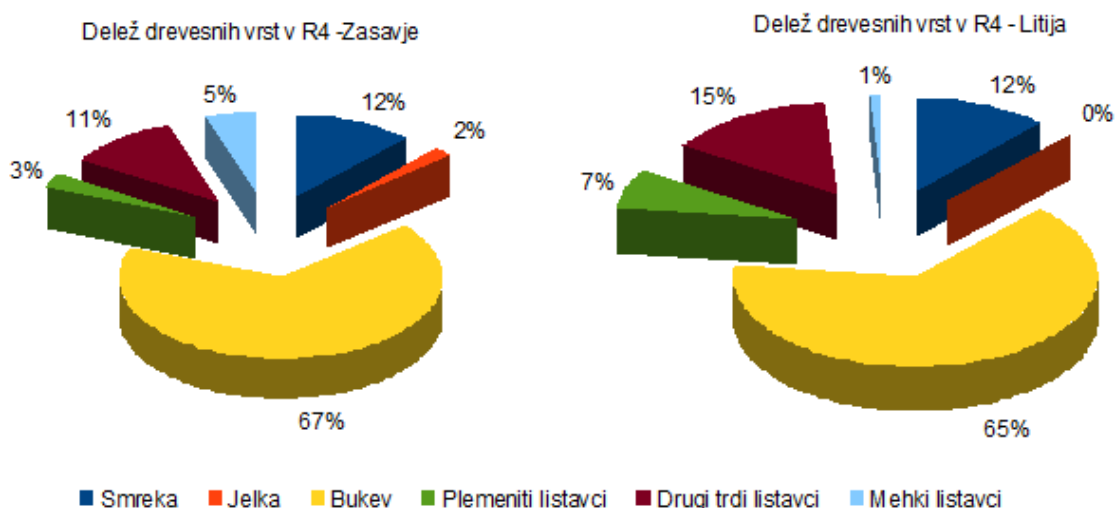
Zasavje 2014	št. VZ.	< 15cm		R1 15-30cm			R2 30-60cm			R3 60-100cm			R4 100-150cm			R1-R4		
		DV %	št./ha	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %
Smreka	33	1	294	14	5817	4	18	5784	1,4	15	1950	2,5	12	562	2,9	15	14114	2,7
Jelka	14	5	1178	6	2496	28,5	9	3024	16,9	4	562	35,3	2	83		7	6164	23,1
Bori	2				66			99	16,7		50			17			231	7,1
Bukev	44	12	3043	20	8329	11,3	33	10990	20,3	52	6644	16,4	67	3206	9,3	30	29170	15,6
Hrasti	19	7	1767	6	2710	11	1	413	40	1	83	80		17	100	4	3223	16,9
Plemeniti listavci	40	65	16197	34	14560	48,2	19	6247	65,3	9	1140	71	3	165	70	26	22113	54,4
Drugi trdi listavci	44	9	2258	19	8032	32,3	17	5751	44,3	14	1818	53,6	11	512	22,6	17	16114	38,7
Mehki listavci	9			1	446	40,7	2	611	56,8	3	413	32	5	248	26,7	2	1719	42,3
Iglavci	34	6	1472	20	8379	11,2	27	8908	6,9	20	2562	9,7	14	661	2,5	22	20510	8,9
Listavci	51	94	23265	80	34078	32,4	73	24013	39	80	10098	30,4	86	4148	14,7	78	72338	33,3
Skupaj	54	100	24737	100	42457	28,2	100	32921	30,3	100	12659	26,2	100	4809	13,1	100	92847	27,9

Iz popisa objedenosti želimo izluščiti tudi informacije o zagotavljanju naravnega pomlajevanja. Zanima nas torej tisti segment gozda, od katerega je odvisno naravno pomlajevanje in s tem nadaljnji razvoj gozda. S tega vidika je predvsem pomembno, kakšna je vrstna sestava mladja v najvišjem višinskem razredu, ki ga še spremljamo. Menimo, da je mladje, ko preraste višino 150 cm varno pred objedanjem. Pomembno je, da se število dreves na hektar z rastjo gozda zmanjšuje in, da se zaradi tega s pravnimi ukrepi (redčenjem) lahko spreminja deleže drevesnih vrst, seveda le v okviru, ki ga ponuja mladje. Pričakovan delež plemenitih listavcev v lesni zalogi je 8 %, prav tako drugih trdih listavcev. Pričakovan delež smreke je 10 %. Bukve naj bi bilo cca 70 %. Glede na rezultate popisa je v povprečju te cilje mogoče doseči. V popisni enoti Litija je opaziti, da se jelka in mehki listavci, to so drevesne vrste, ki jih divjad najraje objeda, v višinskem razredu od 100 do 150 cm redko pojavljajo, čeprav so v nižjih višinskih razredih prisotne. Razloge za to je iskati v njihovi splošni zelo majhni zastopanosti v mladju (za jelko to velja tudi v splošnem v vseh sestojih) ter v nizkem deležu mladja in sestojev v obnovi, ki je še precej manjši kot v popisni enoti Zasavje. Razliko v pojavljanju jelke in mehkih listavcev lahko delno pojasnimo tudi s prisotnostjo jelenjadi, ki je v popisni enoti Litija zmerno zastopana, v popisni enoti Zasavje pa se redko pojavlja.

Preglednica 3.8: Podatki popisa objedenosti v popisni enoti Litija v letu 2014

Litija 2014	št. VZ.	< 15cm		R1 15-30cm			R2 30-60cm			R3 60-100cm			R4 100-150cm			R1-R4		
		DV %	št./ha	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %	DV %	št./ha	obj. %
Smreka	36	3	492	9	2596		14	3692	0,8	14	1805	3,1	12	486		12	8579	1
Jelka	3	5	886	1	180	15,4	2	514	51,4	3	347	48		14	100	2	1055	44,7
Bukev	53	45	7677	45	12854	9,9	55	14436	15,4	58	7593	19,4	65	2679	17,1	52	37562	14,4
Hrasti	26	3	492	5	1291	28	1	278	25		42					2	1610	26,7
Plemeniti listavci	27	37	6398	29	8190	68,3	14	3554	71,9	7	847	67,2	7	278	70	19	12868	69,3
Drugi trdi listavci	43	6	1083	11	3207	40,3	12	3207	64,1	17	2179	60,5	15	639	56,5	12	9231	54,4
Mehki listavci	11	1	98	1	180	23,1	2	472	76,5	1	180	84,6	1	56	25	1	888	64,1
Iglavci	37	8	1378	10	2776	1	16	4206	6,9	17	2152	10,3	12	500	2,8	13	9634	5,8
Listavci	54	92	15748	90	25722	33,3	84	21946	33,1	83	10841	32,4	88	3651	28,1	87	62160	32,8
Skupaj	54	100	17126	100	28498	30,2	100	26152	28,9	100	12993	28,7	100	4150	25,1	100	71793	29,1

Na odnos med rastlinojedimi parkljarji in gozdnim mladjem močno vpliva tudi delež mladovja v primerjavi z ostalimi razvojnimi fazami. Za uravnavanje tega odnosa izhajamo iz obstoječega stanja razmerja razvojnih faz. Iz preglednice 3.12. je razvidno, da bi z intenzivnejšim gospodarjenjem lahko dosegli večji delež mladja in s tem večjo ponudbo hrane za rastlinojede parkljarje. S tem bi se pritisk na mladje zmanjšal. Učinek bi bil dolgoročen le, če se ob tem ne bi povečala gostota rastlinojedih parkljarjev

Slika 3.4: Delež posamezne drevesne vrste v razredu od 100 do 150 cm

Na drugi strani pa je uspeh pomlajevanja v dobršni meri odvisen od načina, kako k temu pristopimo. Na vsakem rastišču veljajo posebne zakonitosti, ki bi jih gozdarji morali spoštovati. Z ustreznim pristopom k pomlajevanju bi zagotovili naravno pomlajevanje, hkrati pa ne bi bistveno povečali ponudbe hrane za rastlinojede parkljarje in s tem ne bi dodatno spodbujali rasti populacij. Menimo namreč, da je uspešno naravno pomlajevanje gozda z ustreznim pristopom možno tudi pri sedanjem razmerju razvojnih faz.

Preglednica 3.9: Površina in delež posamezne razvojne faze v popisnih enotah Zasavje in Litija

Razvojna faza	Popisna enota Zasavje				Popisna enota Litija			
	Model		Dejansko		Model		Dejansko	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Mladovje	4.949	15	1.276	4	6.406	15	2.071	5
Drogovnjak	13.527	39	9.026	27	17.510	39	17.241	40
Debeljak	10.228	28	19.170	58	13.239	28	18.811	44
Sestoj v obnovi	4.289	18	3.232	10	5.552	18	2.774	6
Ostalo			290	1			1.811	4

Razlike med stopnjami poškodovanosti gozdnega mladja leta 2010 in 2014 smo testirali z Mann Whitney-evim U testom. Teste smo napravili na medianah deleža poškodovanih osebkov za vsako popisno enoto posebej.

- Za popisno enoto Zasavje smo testirali mediane deleža poškodovanih osebkov smreke, jelke, bukve, gradna, gorskega javorja, belega gabra in skupno. S preizkusom nismo odkrili značilnih razlik med obema popisoma.
- Za popisno enoto Litija smo testirali mediane deleža poškodovanih osebkov smreke, bukve, gradna, gorskega javorja, belega gabra in skupno. S preizkusom nismo odkrili značilnih razlik med obema popisoma razen pri belem gabru. Delež poškodovanosti osebkov belega gabra se je leta 2014 značilno povečal (me 2010 = 22,3 %, Me 2014 = 52,9 %) (Mann-Whitney U test: $Z = -2,279$, $p = 0,036$).
- Za Zasavsko LUO smo testirali mediane deleža poškodovanih osebkov smreke, bukve, gradna, gorskega javorja, belega gabra in skupno. S preizkusom nismo odkrili značilnih razlik med obema popisoma.

V splošnem lahko ugotovimo, da so razlike v objedenosti gozdnega mladja med obdobjema premajhne, da bi jih statistično zaznali (razen zgoraj navedenih), kar je dobro. Pomeni, da se pritisk divjadi na okolje v tem obdobju ni bistveno povečal.

4 ŽIVALSKES VRSTE - DIVJAD

4.1 Srna (*Capreolus capreolus*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave srne (srnjadi) je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V **preteklem letu** je bilo iz narave odvzetih 2.099 živali, kar pomeni 99 % glede na načrt. V skupnem odvzemu je bilo 51 % moških osebkov. V starostnih razredih pa je delež moških osebkov 49 % pri mladičih, 52 % pri enoletnih živalih in 48 % pri živalih starejših od dveh let. Starostni razred mladiči predstavlja 33 %, razred enoletnih 26 % in razred starejših 41 % odvzema. Glede na realizirano predstavljajo ugotovljene izgube 14 %, kar je na nivoju zadnjih petih let. Od tega je bilo 79 % nenaravnih in 21 % naravnih izgub. Nenaravnim izgubam je bil najpogostejši vzrok povoz, in sicer 55 %, naravnim pa bolezni s 12 % od vseh izgub. Pri 8 % izgub vzrok ni poznan. V primerjavi s prejšnjim letom je delež izgub nekoliko nižji, povišal pa se je delež povoz. Ker gre le za nekaj odstotna odstopanja, ne moremo govoriti, da zaznane spremembe dejansko odražajo spremembe v populaciji. Ugotavljamo, da je bila realizacija odvzema na nivoju območja v okviru dovoljenih odstopanj.

V zadnjem **petletnem obdobju** znaša realizacija odvzema glede na načrt 100 %, povprečno to pomeni 2.122 živali na leto. Delež moških osebkov v odvzemu je 50 %. Delež moških osebkov v odvzemu v pred reprodukcijskem razredu (mladiči in enoletni) je 51 %, v razredu starejših pa 49 %. Starostna struktura odvzema je mladiči 35 %, enoletni 26 % in starejši 41 %. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 1.669 živali ali 16 % odvzema. Od tega nenaravne izgube predstavljajo 83 % in naravne 17 %. Kar 52 % vseh izgub je bilo povzročenih s povozom, sledijo pokos (23 %), bolezni (10 %) in potepuški psi (6 %). 7 % izgubam vzrok ni poznan. V zadnjem letu smo zabeležili najmanjše izgube v preteklih petih letih.

Ocena stanja populacije

Srnjad, kot temeljna vrsta divjadi v vseh loviščih v LUO, je v območju enakomerno zastopana. V obdobju zadnjih petih let izgube nekoliko padajo, vendar ne kažejo izrazitega trenda. Škode od srnjadi ne kažejo trendov rasti ali padanja, čeprav se iz leta v leto lahko bistveno razlikujejo. Menimo, da je to posledica narave teh dogodkov. Večja škoda od srnjadi nastaja tam, kjer je za to priložnost – npr. ustrezna kultura zelenjave ali sadovnjak. Populacija je stabilna, ne kaže izrazitih trendov in je v celoti gledano usklajena z okoljem. Lokalne neuskklajenosti je treba tudi lokalno reševati. Konkurenčni vrsti, ki se v tem okolju pojavljata sta jelenjad in damjak. Jelenjad je v Zasavskem LUO sicer razpršeno prisotna, na območju južno od Save pa se že kažejo koncentracije, ki v nekaterih loviščih pomenijo konkurenco za prostor srnjadi. Podobno velja tudi za damjaka, ki je za razliko od navadnega jelena v večjem številu prisoten le v lovišču Dol pri Hrastniku. Plenilska vrsta z največjim vplivom na populacijo srnjadi v tem okolju je lisica. Pleni predvsem mladiče v prvih tednih starosti. Spolno in starostno strukturo ter zdravstveno stanje populacije srnjadi v splošnem ocenjujemo za neproblematično. V preteklem letu so bile najnižje izgube (pod 5 %) v loviščih Šentlambert, Čemšenik, Dole pri Litiji. Najvišje pa so bile v loviščih Radeče (25 %) in Pugled (32 %).

Primerjave gostote odvzema med lovišči med vrstami divjadi z večjim odvzemom v LUO pokažejo negativno povezavo gostote odvzema srnjadi in jelenjadi ter pozitivno povezavo gostote odvzema srnjadi in lisice. Povečevanje odvzema lisic, na stanje populacije srnjadi, je pri nižjem odvzemu učinkovitejše, z naraščanjem odvzema prek 1,5 lisic na 100 ha (odvzem 1300 lisic v LUO) pa učinek izzveni. Na podlagi navedenega zaključujemo, da je upadanje gostote populacije srnjadi tudi posledica naraščanja gostote populacije jelenjadi. Razlike v gostoti srnjadi med lovišči pa lahko nastajajo tudi zaradi intenzitete lova na lisice.

Prilagojeni cilji

Gostoto populacije je treba na nivoju LUO ohraniti. Lokalno, kjer nastajajo škode, jo je treba po potrebi zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem **2.100 osebkov srnjadi** iz narave. Načrtovano spolno razmerje je 1:1, starostno pa 32 % mladičev, 28 % enoletnih in 40 % starejših. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema je sledeča:

Preglednica 4.1.1: Načrt odvzema srnjadi

Starostni razred	Moški	Ženski
Mladiči	328 (16 %)	329 (16 %)
Enoletni	301 (14 %)	300 (14 %)
2+ in starejši	421 (20 %)	421 (20 %)
Skupaj	2.100	

Dopustna odstopanja pri realizaciji po loviščih

V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15 % načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem manjši od 10 živali, dopustna toleranca +/-15 % pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več živali pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.

Dopustno odstopanje v kategoriji nad dvoletnih srnjakov in srn je do +/-15 % od načrtovanega števila odvzema te kategorije. Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo mora dosežati odstrel srn 2+ vsaj 80 % odstrela srnjakov 2+. Če zaradi tega pride do preseganja odvzema srn 2+ preko sicer dopustnih odstopanj, se to ne šteje za kršitev načrta.

Pri kategorijah mladičev ali enoletnih osebkov obeh spolov je dovoljeno odstopanje do +-30 %, skupaj za obe kategoriji pa pri posameznem spolu v višini do +/-15 % načrtovanega števila odvzema.

Časovna dinamika odvzema

Zaradi lažje realizacije načrta je priporočeno čim hitreje izvršiti odstrel srn in mladičev, predvidoma vsaj 70 % do 31. oktobra. Pri tem je treba paziti, da v tem času čim manj mladičev ostane brez srne. Do 25. 7. je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odvzem predvidenih srnjakov 2+.

Preglednica 4.1.2: Analiza odvzema srnjadi

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	407	367	360	345	350	1829	34,7	17,3	
Lanščaki	221	253	283	294	290	1341	25,4	12,7	
Srnjaki 2+	405	413	429	431	427	2105	39,9	19,9	
Skupaj SRNJAKI	1033	1033	1072	1070	1067	5275	100,0	49,8	
Mladiči Ž	433	394	373	355	339	1894	35,6	17,9	
Mladice	196	226	242	273	256	1193	22,4	11,3	
Srne 2+	454	432	449	459	437	2231	42,0	21,1	
Skupaj SRNE	1083	1052	1064	1087	1032	5318	100,0	50,2	
SKUPAJ odstrel in izgube	2116	2085	2136	2157	2099	10593	2119	100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	2.140	2.110	2.122	2.120	2.120	10612			
Odstrel in izgube / načrt	98,9	98,8	100,7	101,7	99,0	99,8			
Delež srnjakov	48,8	49,5	50,2	49,6	50,8	49,8			
Delež srnjakov 2+	19,1	19,8	20,1	20,0	20,3	19,9			
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	59,4	59,5	58,9	58,7	58,8	59,1			
Izgube									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	290	327	268	271	230	1386	83,0		
Naravne izgube	39	70	40	72	62	283	17,0		
Skupaj izgube	329	397	308	343	292	1669	100,0		
% izgub	15,5	19,0	14,4	15,9	13,9	15,8			
Odstrel	1787	1688	1828	1814	1807	8924			
Vzroki izgub									
vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	12	25	24	24	23	108	6,5		
2 bolezen	25	45	16	46	36	168	10,1		
3 krivolov	2	0	1	3	0	6	0,4		
4 cesta	183	169	177	166	160	855	51,2		
5 železnica	7	11	6	12	12	48	2,9		
6 zveri	2	0	0	2	3	7	0,4		
7 psi	17	29	18	18	20	102	6,1		
8 kosilnica	81	118	66	72	38	375	22,5		
Telesne mase (biološka telesna mase)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Mladiči M	8,7	8,6	9	8,4	8,8				
Indeks	100,0	98,9	103,4	96,6	101,1				
Lanščaki	13,5	12,4	13,2	12,7	12,9				
Indeks	100,0	91,9	97,8	94,1	95,6				
Mladiči Ž	8,6	8,5	8,7	8,5	8,5				
Indeks	100,0	98,8	101,2	98,8	98,8				
Mladice	13,3	12,8	13,5	13,3	13,4				
Indeks	100,0	96,2	101,5	100,0	100,8				
Mladiči M + Ž	8,6	8,5	8,8	8,5	8,7				
Indeks	99,4	98,3	101,7	97,1	100,0				
Masa trofej srnjakov 2+ (gr)									
Povprečna masa trofej / leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Srnjaki 2+	259	239	244	229	242				
Indeks	100,0	92,3	94,2	88,4	93,4				

4.2 Navadni jelen (*Cervus elaphus*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave navadnega jelena (jelenjadi) je Zasavsko lovsko upravljavsko območje. Osrednje življenjsko območje jelenjadi je v loviščih Polšnik, Dobovec, Podkum, Radeče, Dole pri Litiji in Gabrovka. Robno življenjsko območje jelenjadi je v loviščih Pugled, Laze, Kresnice, Litija, Višnja gora, Šmartno pri Litiji, Ivančna gorica in Šentvid pri Stični. Življenjsko območje skupin jelenjadi je v vseh ostalih loviščih (severno od reke Save).

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem navadnega jelena je bil v **preteklem letu** 125 živali, kar pomeni 83 % realizacijo načrta. Delež moških osebkov v odvzemu je 46 %. Delež moških osebkov v odvzemu je v razredu mladičev 52 %, v razredu enoletnih 38 % in v razredu starejših 44 %. Starostni razred mladiči (teleta) predstavlja 42 %, razred enoletnih 17 % in razred starejših osebkov 42 % odvzema. Glede na realiziran odvzem predstavljajo ugotovljene izgube 10 %, kar je 3 % nad povprečjem zadnjih petih let. Kot izgube so evidentirali 13 živali, in sicer zaradi naleta z vozilom dve živali ter zaradi bolezni in poškodb štiri živali. Kar pri petih živalih vzrok pogina ni bil poznan. Ugotavljamo, da je bil načrt odvzema na nivoju območja realiziran v skladu z dopustnimi odstopanji, čeprav na spodnji meji dopustnega. Realno se na nivoju območja zaradi delitve na lovišča pojavi večje dopustno odstopanje kot 15 % zaradi določila, da je dopustno odstopanje pri načrtu nižjem od 10 živali +- 2 živali. Struktura odvzema na nivoju območja je ustrezna, saj je znižanje odvzema glede na načrt enakomerno po starostno spolnih kategorijah.

Realizacija odvzema je bila v **zadnjih petih letih** glede na načrt 89 %. Delež moških osebkov v odvzemu je 47 %. Delež moških osebkov v odvzemu je v razredu telet 50 %, v razredu enoletnih 39 % in v razredu starejših 47 %. Starostni razred teleta predstavlja 40 %, razred enoletnih 17 % in razred starejših 43 % odvzema. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 40 živali ali 7 % odvzema. Nenaravne izgube od tega predstavljajo 38 %. 62 % vseh izgub je bilo povzročenih s povozom, 28 % izgubam so bile vzrok bolezni. Za 35 % izgub v tem obdobju vzrok ni bil poznan. Telesne mase osebkov nihajo. Izrazitega trenda naraščanja ali padanja iz razpoložljivih podatkov ni mogoče ugotoviti. Struktura odvzema je nekoliko preveč zamaknjena v moški spol. Gledano za obdobje zadnjih 10 let odvzem narašča s stopnjo 10 % letno.

Ocena stanja populacije

Populacija jelenjadi se v Zasavskem LUO počasi krepi. Gostota populacije jelenjadi je v splošnem v primerjavi z nekaterimi drugimi območji v Sloveniji še vedno relativno nizka in upravljavsko gledano obvladljiva. Razporeditev v prostoru je krajevna z lokalnimi gostitvami. Pojavlja se predvsem v delu območja južno od reke Save. Tu se v zadnjih letih kaže gostitev populacije na območju lovišča Polšnik, Dobovec, Radeče, Podkum, Dole pri Litiji in Gabrovka. Gostitev je dovolj močna, da lahko govorimo o osrednjem populacijskem območju, ki je z migracijami jelenjadi povezana z drugimi skupinami v južnem delu LUO. Gostote so v osrednjem delu območja lokalno že tako visoke, da jih bo treba v nekaj letih zmanjšati. Obseg ovrednotenih škod sicer še ni kritičen, a se lahko zaradi okoljskih danosti (vreme, razmere v gozdnih sestojih, solnice) hitro poveča. Druga gostitev, ki pa je še precej šibkejša in v zadnjih letih slabi, je na območju lovišč Višnja Gora, Pugled in Laze. To nakazuje tudi popis objedenosti gozdnega mladja. V severnem delu območja se jelenjad pojavlja posamično. Predvsem se pojavljajo osebki, ki v območje prihajajo s severa iz Kamniško - Savinjskega lovsko upravljavskega območja. Jelenjad z medvrstnimi odnosi ni ogrožena. Velike zveri v tem okolju namreč niso prisotne. Izjema je rjavi medved, ki se tu pojavlja prehodno. Njegov vpliv na veliko divjad pa ni znaten ali pa ga sploh ni. Spolno in starostno strukturo populacij ocenjujemo za neproblematično. Prav tako zdravstveno stanje.

Prilagojeni cilji

Gostoto populacije je treba na nivoju LUO ohraniti na današnjem nivoju. Lokalno, kjer nastajajo večje škode na kmetijskih in gozdnih kulturah ali večje koncentracije jelenjadi jo je treba zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem **160 osebkov jelenjadi** iz narave. Načrtovano spolno razmerje je 44 % moških in 56 % ženskih osebkov, odvzem po starostnih razredih pa 42 % telet, 17 % enoletnih in 41 % starejših osebkov. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema, ki je deloma tudi posledica usklajevanja delitve načrtovanega odvzema na tri populacijska območja in lovišča, je sledeča:

Preglednica 4.2.1: Načrt odvzema jelenjadi

Starostni razred	Moški (44 %)	Ženski (56 %)
Teleta	32 (20 %)	35 (22 %)
Enoletni	11 (7 %)	17 (10 %)
Jeleni 2-4/košute 2+	14 (9 %)	
Jeleni 5-9/košute 2+	10 (6 %)	38 (24 %)
Jeleni 10+/košute 2+	3 (2 %)	
Skupaj	160	

Upravljavci lovišč so dolžni prvenstveno izvajati lov tam, kjer nastajajo škode od jelenjadi na kmetijskih in gozdnih kulturah. Nerealiziran odstrel v robnem populacijskem območju se po 1. 12. po številu lahko realizira v osrednjem populacijskem območju v skladu z določili glede strukture za preseganje načrta.

Dovoljena odstopanja realizacije po loviščih v osrednjem populacijskem območju

Dopustno odstopanje je praviloma v višini do + -15 % od skupno načrtovanega števila odvzema vseh kategorij. **Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni treba dosegati.** Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 5–9 let se ne sme presegati, lahko pa se ga nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih ali starih jelenov 10+. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Pri košutah je dovoljeno odstopanje do +- 15 %, pri teletih in enoletnih osebkih pa do +-30 % od načrtovanega števila odvzema. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem do 10 živali, dopustna toleranca +-15 % ali +- 30 % pomeni dve oz. tri (2-3) živali, pri načrtovanem odvzemu 11 ali več živali pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost. Za lovišča osrednjega življenjskega območja, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 osebkov jelenjadi, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija +-2 osebkov, pri čemer načrta odvzema 5 - 9 letnih jelenov ni dovoljeno presegati. Odstrel košut 2+ mora v smislu vezave odstrela dosegati vsaj 100 % odstrela jelenov 2+.

Režim lova v robnem populacijskem območju

Upravljavci lovišč robnega populacijskega območja morajo skupaj realizirati z razdelitvijo ukrepov po loviščih določen odvzem po višini in strukturi v okviru dopustnih odstopanj, kot so določena za osrednje populacijsko območje. Za upravljavce lovišč je zavezujoča skupna kvota odvzema za posamezno lovišče določena v letnem načrtu lovišča, ustrezno strukturo odvzema pa se zagotavlja tako, da so upravljavci lovišč, ki uplenijo osebek jelena starejšega od dveh let dolžni pokriti spolno strukturo odvzema. Če uplenijo jelena starejšega od dveh let so dolžni upleniti tri osebkov netrofejnih jelenjadi. Pri tem so jeleni starejši od dveh let jeleni kategorij jeleni 2-4, jeleni 5-9 in jeleni 10+. Netrofejna jelenjad pa so teleta, junice in košute 2+. Pokritje spolne strukture morajo zagotoviti pred uplenitvijo naslednjega trofejnega osebkov, ne glede na časovno razsežnost, lahko tudi v več letih. Če je načrt odvzema na nivoju populacijskega območja ustrezno realiziran se šteje, da je ustrezno realiziran tudi na nivoju lovišč.

Organ LUO oz. njegovi predstavniki so dolžni po posameznih loviščih spremljati potek odvzema po spolni in starostni strukturi in zagotoviti, da je načrt odvzema jelenjadi za robno območje realiziran v okviru dopustnih odstopanj. Zato morajo vsi upravljavci lovišč takoj po uplenitvi, oz. najkasneje v 48 urah obvezno vsak odvzem jelenjadi javiti tajniku OZUL na elektronski naslov ZldZasavje@gmail.com. Ko je izvršenega 70 % odvzema jelenov starejših od dveh let naj se izvede preliminarni pregled odvzema jelenjadi.

Režim lova v območju skupin jelenjadi

Načrtovani odvzem je sproščen in navzgor neomejen. Načrtovanega odvzema ni potrebno dosegati. Ustrezno strukturo odvzema se dosega tako, da morajo upravljavci lovišč, ki uplenijo jelena 2+, pred uplenitvijo naslednjega upleniti tudi eno tele (ne glede na spol) in en ženski osebek starejši od enega leta (junica ali košuta 2+), ne glede na časovno razsežnost, lahko tudi v več letih.

Preglednica 4.2.2: Analiza odvzema jelenjadi

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	% skupaj	
Teleta M	24	20	21	22	27	114	43,3	20,3	
Lanščaki	6	7	8	8	8	37	14,1	6,6	
Jeleni 2-4	14	14	10	16	12	66	25,1	11,8	
Jeleni 5-9	5	6	6	10	10	37	14,1	6,6	
Jeleni 10 +	3	3	2	0	1	9	3,4	1,6	
Skupaj JELENI	52	50	47	56	58	263	100,0	46,9	
Teleta Ž	17	22	24	25	25	113	37,9	20,1	
Junice	8	13	12	12	13	58	19,5	10,3	
Košute 2+	22	23	24	29	29	127	42,6	22,6	
Skupaj KOŠUTE	47	58	60	66	67	298	100,0	53,1	
SKUPAJ odstrel in izgube	99	108	107	122	125	561		100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	92	112	140	140	150	634			
Odstrel in izgube / načrt	107,6	96,4	76,4	87,1	83,3	88,5			
Delež JELENOV	52,5	46,3	43,9	45,9	46,4	46,9			
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	22,2	21,3	16,8	21,3	18,4	20,0			
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede n	55,6	57,4	60,7	54,9	58,4	57,4			
Izgube									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	2	1	3	4	5	15	37,5		
Naravne izgube	1	3	3	10	8	25	62,5		
Skupaj izgube	3	4	6	14	13	40	100,0		
% izgub	3,0	3,7	5,6	11,5	10,4	7,1			
Odstrel	96	104	101	108	112	521			
Vzroki izgub									
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	1	2	3	3	5	14	35,0		
2 bolezen	0	1	0	7	3	11	27,5		
3 krivolov	1	0	0	0	3	4	10,0		
4 cesta	0	1	2	4	2	9	22,5		
5 železnica	0	0	0	0	0	0	0,0		
6 zveri	0	0	0	0	0	0	0,0		
7 psi	1	0	1	0	0	2	5,0		
8 kosilnica	0	0	0	0	0	0	0,0		
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0		
Telesne mase (biološka telesna masa)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Teleta M	37,3	40,2	36,0	38,8	41,9				
Indeks	100,0	107,8	96,5	104,0	112,3				
Lanščaki	75,8	68,2	67,4	64,7	59,7				
Indeks	100,0	90,0	88,9	85,4	78,8				
Teleta Ž	37,2	35,9	33,1	41,3	40,2				
Indeks	100,0	96,5	89,0	111,0	108,1				
Junice	66,0	56,4	59,6	57,0	60,8				
Indeks	100,0	85,5	90,3	86,4	92,1				
Teleta M + Ž	37,3	37,9	34,5	40,1	41,1				
Indeks	100,0	101,8	92,5	107,7	110,3				
Masa trofej jelenov (gr)									
Povprečna masa trofej / leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Jeleni 2-4	2319	2440	1888	2084	3000				
indeks	100,0	105,2	81,4	89,9	129,4				
Jeleni 5-9	3900	4350	4500	3230	4144				
indeks	100,0	111,5	115,4	82,8	106,3				
Jeleni 10+	4900	5833	2550		7800				
indeks	100,0	119,0	52,0	0,0	159,2				

4.3 Damjak (Dama dama)

Prostorski okvir obravnave

Kot samostojna populacija so damjaki prisotni v lovišču Dol pri Hrastniku. V lovišču Radeče so občasno prisotni kot robni del samostojne populacije, ki ima sicer svoje osrednje življenjsko območje v lovišču Boštanj v sosednjem Posavskem LUO. Drugod v LUO se damjaki pojavljajo kot pobegli osebki iz obor. Ker se le ti lahko pojavijo kjer koli v LUO, moramo to vrsto obravnavati v celem območju.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem damjaka je bil **v preteklem letu** 20 živali, kar pomeni 105 % realizacijo načrta. Delež moških osebkov v odvzemu je 50 %. Mladičev (telet) je bilo v odvzemu 30 %, enoletnih živali 25 % in starejših 45 %. V izgube smo evidentirali eno živali, ki je poginila zaradi naleta z vozilom. Damjaki so bili odvzeti iz narave v loviščih Dol pri Hrastniku (10), Radeče (4), Hrastnik (3), Dole pri Litiji (2) in ena žival iz lovišča Izlake. Načrt je bil na nivoju LUO realiziran v skladu z dopustnimi odstopanji. Damjaki uplenjeni izven lovišč Dol pri Hrastniku, Hrastnik in Radeče so damjaki pobegli iz obor.

V **zadnjih petih letih** je bilo v Zasavskem LUO iz narave odvzetih skupaj 161 damjakov. Delež moških osebkov v odvzemu je 45 %, po starosti pa telet 33 %, enoletnih 24 % in starejših 37 %. Od skupnega odvzema so bile ugotovljene izgube 11 živali. Od tega jih je bilo sedem povoženih na cesti, ena je poginila zaradi bolezni, trem pa vzrok pogina ni bil ugotovljiv. Do odklona strukture odvzema od načrtovane je prišlo zaradi relativno visokega deleža damjakov pobeglih iz obor v odvzemu. Trendov gibanja telesnih mas in mas rogovja na podlagi razpoložljivih podatkov ni mogoče ugotoviti.

Ocena stanja populacije

V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja se je na osnovi iz obore pobeglih osebkov v lovišču Dol pri Hrastniku izoblikovala dokaj stabilna skupina damjakov, ki se je v prostoru nekoliko razpršila. Ima značaj lokalnega pojavljanja, s stabilno socialno strukturo. Ti damjaki se stalno zadržujejo v lovišču Dol pri Hrastniku in v sosednjem Savinjsko-Kozjanskem LUO v lovišču Rečica pri Laškem. Pred leti, ko se je lov nanje intenziviral, so se začeli umikati tudi v lovišče Hrastnik, kjer se od takrat naprej občasno pojavljajo. Populacija za svoje okolje ni problematična oz. je z njim usklajena. Škod od damjaka skoraj ne beležimo, ima pa nekoliko negativen vpliv na lokalno gostoto srnjadi. Druga večja skupina se občasno zadržuje v lovišču Radeče, kamor prihaja iz sosednjega Posavskega območja. Dotok teh živali je negotov in močno odvisen od stanja v jedru populacije. Poleg teh dveh skupin se damjaki občasno pojavljajo po vsem območju kot pobegli iz obor. Dokaj zanesljivo in načrtno upravljamo le s populacijo v lovišču Dol pri Hrastniku, ki pa zaradi močnega posega z odvzemom v preteklih letih ne kaže trenda rasti ter je številčno in strukturno stabilna.

Prilagojeni cilji

Gostote damjaka se v območju glede na obstoječe stanje ne sme povečati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem **21 damjakov** za lovišča Dol pri Hrastniku, Hrastnik in Radeče. V ostalih loviščih je načrtovan odvzem vseh damjakov, ki so prosto živeča divjad. Načrtovano spolno razmerje je 48 % moških in 52 % ženskih osebkov, odvzem po starostnih razredih pa 42 % telet, 20 % enoletnih in 38 % starejših osebkov. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema je sledeča:

Preglednica 4.3.1: Načrt odvzema damjaka

Starostni razred	Moški	Ženski
Teleta	4 (19 %)	5 (23 %)
Enoletni	2 (10 %)	2 (10 %)
2+ in starejši	4 (19 %)	4 (19 %)
Skupaj	21	

Dopustna odstopanja realizacije po loviščih

Pri izvedbi odvzema se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija do – 3 osebkke. Odvzem navzgor ni omejen. Pri realizaciji načrta v povprečju zadnjih pet let mora biti odvzem košut 2+ enak ali večji odvzemu jelenov 2+. Tekoče letno je treba zagotoviti, da je v odvzemu vsaj 30 % junic ali košut.

Posamezni osebkki, ki se priložnostno pojavijo v območjih izven prostorskih okvirov načrtovanja niso predmet upravljanja z vrsto in jih je kot take v teh loviščih treba odstreliti skladno z lovno dobo ali drugimi določili predmetne zakonodaje. To velja tudi za iz obor pobegle osebkke.

Preglednica 4.3.2: Analiza odvzema damjaka

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Teleta M	2	9	3	8	3	25	34,2	15,5	
Lanščaki	1	7	3	4	3	18	24,7	11,2	
Jeleni 2-4	3	1	5	4	2	15	20,5	9,3	
Jeleni 5-8	1	2	0	0	2	5	6,8	3,1	
Skupaj JELENI	7	19	11	16	10	73	100,0	45,3	
Teleta Ž	5	9	5	6	3	28	31,8	17,4	
Junice	5	7	4	3	2	21	23,9	13,0	
Košute 2+	5	20	4	5	5	39	44,3	24,2	
Skupaj KOŠUTE	15	36	13	14	10	88	100,0	54,7	
SKUPAJ odstrel in izgube	22	55	24	30	20	161		100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	20	19	19	19	19	96			
Odstrel in izgube / načrt	110,0	289,5	126,3	157,9	105,3	101,0			
Delež JELENOV	31,8	34,5	45,8	53,3	50,0	45,3			
Delež trofejnih jelenov 2+ in več	18,2	5,5	20,8	13,3	70,0	18,6			
Delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	59,1	58,2	62,5	70,0	55,0	57,1			
Izgube									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	1	1	3	1	1	7	63,6		
Naravne izgube	0	3	0	1	0	4	36,4		
Skupaj izgube	1	4	3	2	1	11	100,0		
% izgub	4,5	7,3	12,5	6,7	5,0	6,8			
Odstrel	21	51	21	28	19	150			
Vzroki izgub									
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	0	3	0	0	0	3	27,3		
2 bolezen	0	0	0	1	0	1	9,1		
4 cesta	1	1	3	1	1	7	63,6		
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0		
Telesne mase (biološka telesna masa)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Teleta M	16,8	15,2	18,3	16,4	19,7				
Indeks	100,0	90,5	108,9	97,6	117,3				
Lanščaki	37,0	27,9	35,5	34,0	32,3				
Indeks	100,0	75,4	95,9	91,9	87,3				
Teleta Ž	17,0	23,1	25,0	28,3	32,4				
Indeks	100,0	135,9	147,1	166,5	190,6				
Junice	24,1	28,3	34,5	32,2	27,7				
Indeks	100,0	117,4	143,2	133,6	114,9				
Teleta M + Ž	16,9	19,9	14,4	17,5	17,4				
Indeks	100,0	117,5	85,2	103,0	102,5				
Masa trofej jelenov (gr)									
Povprečna masa trofej / leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Jeleni 2-4	1563		1557	827	1800				
indeks	100,0	0,0	99,6	52,9	115,2				
Jeleni 5-8	2000	2250	2250		1420				
indeks	100,0	112,5	112,5	0,0	71,0				
Jeleni 9+									
indeks	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0				

4.4 Muflon (*Ovis ammon musimon*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave muflona je Zasavsko lovsko upravljavsko območje. Znotraj območja se mufloni pojavljajo po skupinah, ki jih opredelimo s skupinami lovišč in sicer:

- Lovišči Trbovlje in Hrastnik;
- Lovišče Dol pri Hrastniku ter
- Lovišča Dobovec, Podkum in Radeče.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem muflonov je bil v **preteklem letu** 85 živali, kar pomeni 94 % realizacijo načrta. Delež moških osebkov v odvzemu je 47 %. Mladičev (jagnjet) je bilo v odvzemu 40 %, enoletnih živali 20 % in starejših 40 %. Glede na odvzem predstavljajo ugotovljene izgube 7 %, kar je rahlo nad povprečjem zadnjih petih let. Kot izgube je bilo evidentiranih 6 živali. Dve živali sta bili povoženi na železnici, eno so pokončali potepuški psi. Zaradi bolezni je evidentirana izguba ene živali, za dve pa je vzrok pogina neznan. Skupno dopustno odstopanje odvzema navzdol je do 15 % oz. 15 živali. Spolna struktura odvzema je zamaknjena v večji odvzem ženskih osebkov, kar je z vidika ciljev upravljanja populacije ugodno. Pri pregledu odvzema po spolnih in starostnih kategorijah ugotovimo, da le odvzem ovnov 2+ ni bil realiziran v načrtovanem obsegu. Za doseg minimalno predpisanega odvzema manjka 7 ovnov 2+. Načrt dopušča (ni obvezno), da se odvzem ovnov 2+ nadomesti v nižjih starostnih razredih. Ugotavljamo, da je bil načrt odvzema na nivoju območja po količini in strukturi ustrezno realiziran.

V zadnjem **petletnem obdobju** znaša realizacija glede na načrt 93 %. Delež moških osebkov v odvzemu je 46 %. Jagnjet je bilo v odvzemu 42 %, enoletnih živali 22 % in starejših 36 %. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 26 živali ali 6 % odvzema. Upravljanje s populacijo muflonov preprečuje širjenje populacije v prostoru.

Ocena stanja populacije

Iz treh izpustov oz. naselitev so se razvile današnje skupine muflonov, ki jih opredelimo z lovišči, v katerih so prisotne. Skupine so torej v loviščih Trbovlje – Hrastnik, Hrastnik, Dol pri Hrastniku in Podkum – Dobovec – Radeče. Muflon se je kljub neavtohtonosti dokaj dobro prilagodil na to življenjsko okolje. Zaradi podobnih življenjskih zahtev ima le nekoliko negativen vpliv na populacijo gamsa. V populaciji je manj starejših osebkov, kar je za populacijo, katere rast navzgor je omejena z lovom, pričakovano. Spolna struktura populacije ni problematična. V obdobju po letu 2005 se predvsem v populaciji južno od Save pojavljajo jesenski mladiči. Verjetno so posledica izgube mladičev pri ovcah v spomladanskem času. Realizacija odvzema v zadnjih 15 letih kaže na relativno stabilno populacijo z nihanji odvzema med 46 in 97 osebki. Glede na to dinamiko je populacija v zadnjih nekaj letih dosegla vrh in je v zadnjem letu že začela upadati. Zdravstveno stanje muflonov ni problematično. Populacija je trenutno z okoljem usklajena.

Prilagojeni cilji

Velikost populacije muflona se ne sme povečati.

Ukrepi in usmeritve

Za leto 2017 načrtujemo odvzem **96 muflonov** iz narave. Spolna struktura načrtovanega odvzema je v razmerju 49 % moških in 51 % ženskih osebkov. Starostna struktura načrtovanega odvzema je v razmerju 35 % jagnjet, 26 % enoletnih in 39 % starejših. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema, ki je tudi posledica usklajevanja strukture odvzema med skupinami muflonov in med lovišči, je sledeča:

Preglednica 4.4.1: Načrt odvzema muflonov

Starostni razred	Moški (49 %)	Ženski (51 %)
I. Jagnjeta	16 (17 %)	17 (18 %)
II. Ovni in ovc 1+	13 (13 %)	13 (13 %)
III. Ovni in ovce 2+	18 (19 %)	19 (20 %)
Skupaj	96	

Dovoljena odstopanja realizacije po loviščih

Dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema je za muflona po višini do +- 15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem v III. razredu (2+) pri vsakem od obeh spolov se lahko prekorači le do 10 %, v ostalih razredih preseganje ni omejeno. Neizvršeni odvzem v III. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. in II. starostnem razredu. Dopustno odstopanje v spolni strukturi je praviloma do 5 % od realizirane strukture v odstotkih (npr.: 45:55 %). Izjemoma je preseganje načrta odvzema za lovišča lahko večje, če to ne pomeni preseganja načrtovanega odvzema po višini in strukturi znotraj skupine lovišč navedenih v podpoglavju o prostorskem okviru obravnave muflona.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 osebkov muflona, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija + - 1 osebek. V teh loviščih se III. starostni razred lahko praviloma preseže za 1 osebek, razlika v spolnem razmerju pa lahko pri realizaciji odstopa tudi za 1 osebek.

Drugo

Navedeno strukturo odstrela se izvaja izključno v loviščih Dobovec, Dol pri Hrastniku, Hrastnik, Podkum, Radeče in Trbovlje. Načrt odstrela se razdeli po loviščih in kolonijah. V vseh ostalih loviščih so upravljavci lovišč dolžni izvesti popoln odstrel muflonov, ne glede na spolno in starostno kategorijo.

Preglednica 4.4.2: Analiza odvzema muflonov

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Jagnjeta M	16	17	21	18	17	89	43,2	19,9	
Enoletni	11	12	9	9	10	51	24,8	11,4	
Ovni 2+	13	17	13	10	13	66	32,0	14,7	
Skupaj OVNI	40	46	43	37	40	206	100,0	46,0	
Jagnjeta Ž	21	19	23	18	17	98	40,5	21,9	
Enoletne	11	11	8	11	7	48	19,8	10,7	
Ovce 2+	18	21	20	16	21	96	39,7	21,4	
Skupaj OVCE	50	51	51	45	45	242	100,0	54,0	
SKUPAJ odstrel in izgube	90	97	94	82	85	448		100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	96	100	97	97	90	480			
Odstrel in izgube / načrt	93,8	97,0	96,9	84,5	94,4	93,3			
Delež OVNOV	44,4	47,4	45,7	45,1	47,1	46,0			
Delež ovnov 2+	93,8	97,0	96,9	84,5	94,4	93,3			
Delež mladih (mladiči, enoletni) obeh spolov	65,6	60,8	64,9	68,3	60,0	63,8			
Izgube in odvzem									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	1	5	1	3	3	13	50,0		
Naravne izgube	3	5	2	0	3	13	50,0		
Skupaj izgube	4	10	3	3	6	26	100,0		
% izgub	4,4	10,3	3,2	3,7	7,1	5,8			
Odstrel	86	87	91	79	79	422			
Vzroki izgub									
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	2	4	1	0	2	9	34,6		
2 bolezen	0	1	1	0	1	3	11,5		
4 cesta	0	1	1	0	0	2	7,7		
5 železnica	0	0	0	1	2	3	11,5		
6 zveri	1	0	0	0	0	1	3,8		
7 psi	1	4	0	2	1	8	30,8		
Telesne mase (biološka telesna masa)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Jagnjeta M	11,0	10,2	11,3	12,1	12,7				
Indeks	100,0	92,7	102,7	110,0	115,5				
Enoletni	18,9	19,8	18,1	20,2	20				
Indeks	100,0	104,8	95,8	106,9	105,8				
Jagnjeta Ž	10	8,9	10,4	9,9	10,1				
Indeks	100,0	89,0	104,0	99,0	101,0				
Enoletne	15,7	14,8	15,7	17,1	15				
Indeks	100,0	94,3	100,0	108,9	95,5				
Jagnjeta M + Ž	10,4	9,5	10,8	11,0	11,4				
Indeks	100,0	91,3	103,8	105,8	109,6				

4.5 Gams (*Rupicapra rupicapra*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave gamsa je Zasavsko LUO. Zaradi prostorske ločenosti posameznih skupin gamsov načrtovani odvzem razdelimo na 6 skupin lovišč:

- lovišči Čemšenik in Zagorje
- lovišči Šentlambert in Izlake
- lovišče Dol pri Hrastniku
- lovišči Litija in Polšnik ter
- lovišča Dobovec, Podkum in Radeče.

V drugih loviščih načrtovan odvzem se obravnava znotraj le teh.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem gamsa je bil v **preteklem letu** 40 živali, kar pomeni 105 % realizacijo načrta. Delež moških osebkov v odvzemu je 48 %. Gamsov v prvem starostnem razredu je bilo v odvzemu 78 %, v drugem starostnem razredu 8 % in v tretjem starostnem razredu 15 %. Tri živali so bile odvzete zaradi trka s vozilom. Načrt je bil na nivoju LUO v skupni količini realiziran v skladu z dopustnimi odstopanji. Po starostnih razredih je bil odvzem iz narave ustrezno realiziran.

V zadnjem **petletnem obdobju** znaša realizacija glede na načrt 98 %. Delež moških osebkov v odvzemu je v tem obdobju 51 %, enako velja za vsoto prvega in drugega starostnega razreda. V odvzemu je iz prvega starostnega razreda 71 %, iz drugega starostnega razreda 15 % in iz tretjega starostnega razreda 14 % gamsov. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 6 živali ali 4 % odvzema. Upravljanje s populacijo je glede na postavljene cilje ustrezno. V prihodnjih letih je treba posebno pozornost, zaradi odvzema v predpreteklem letu, nameniti poseganju v srednji starostni razred. Po potrebi je treba to poseganje omejiti. Zaradi neproblematičnosti populacije z vidika vpliva na njeno okolje tudi slabša realizacija načrta ni problematična, če le zagotovi odvzem v spolnem razmerju čim bliže $M : \bar{Z} = 1 : 1$ in ne presega načrtovanega odvzema v srednjem starostnem razredu. Posebej je treba poudariti, da je izvedba natančnega načrta v loviščih z načrtom odvzema 1 – 5 živali po ustrezni strukturi zelo zahtevno. Pri izvedbi ne dovoljuje nobene napake, kar je bistveno različno od lovišč, kjer v načrtu odvzem npr. 30 gamsov. Zaradi tega je pričakovana realizacija načrta pod 100 % oz. realizacija z določenimi napakami v strukturi. Odvzem je treba načrtovati v smislu dopustne kvote oz. ga določiti v višini, ki populacije ne ogroža. Telesne mase moških mladičev, ženskih mladičev in obojih skupaj v petletnem obdobju padajo. Prav tako pri enoletnih kozah, medtem ko pri enoletnih kozlih naraščajo.

Ocena stanja populacije

Gams kot avtohtona živalska vrsta živi na omenjenem območju v več skupinah, večinoma kot redka do zmerno pogosta vrsta, s stabilnim do rastočim trendom razvoja in krajevno omejenim razporedom v prostoru. Posamezne skupine, ki tvorijo razpršeno populacijo so med sabo povezane s posameznimi prehajajočimi osebki. Ti so za razvoj populacije ključnega pomena. Posamezne manjše skupine naseljujejo predvsem habitate na strmih pobočjih levega in desnega brega reke Save in nekatera druga skalovita pobočja v zgoraj navedenih loviščih. V zadnjih nekaj letih so jih lovci opazili tudi v severnem predelu lovišča Višnja Gora. Najšibkejše povezave med skupinami so verjetno preko reke Save. Zaradi relativno nizkega poseganja v populacijo predvidevamo, da je njena spolna in starostna struktura blizu naravni. Zdravstvenih težav v populaciji ne zaznavamo. Ker je poselitev zelo razpršena, je razvoj obsežnejših obolenj zelo malo verjeten tudi v primeru, če bi bil lov minimalen. Populacija je z okoljem usklajena in je v celoti gledano stabilna, v nekaterih skupinah (npr. Čemšenik - Zagorje) pa narašča. Skupine gamsov so relativno velike, tako da se struktura načrtovanega odvzema lahko odkloni od strukture za skupine gamsov k strukturi za povečevanje številčnosti v populacijah.

Prilagojeni cilji

Gostoto gamsa se mora vsaj ohraniti ali nekoliko povečati. Območje poseljenosti se lahko poveča. Gamsa naj se ohrani v vseh habitatih, ki si jih sam izbere.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem **41 gamsov** iz narave. Načrtovana spolna struktura odvzema je v razmerju 49 % moških in 51 % ženskih osebkov. Starostna struktura načrtovanega odvzema je v razmerju 64 % iz prvega, 14 % iz drugega in 22 % iz tretjega starostnega razreda. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema, ki je tudi posledica delitve odvzema na skupine lovišč in lovišča, je sledeča:

Preglednica 4.5.1: Načrt odvzema gamsov

Starostni razred	Moški (49 %)	Ženski (51 %)
I. 0+,1,+2,+	13 (32 %)	13 (32 %)
II. M 3+ do 7+, Ž 3+ do 10+	3 (7 %)	3 (7 %)
III. M 8+, Ž 11+	4 (10 %)	5 (12 %)
Skupaj	41	

Dovoljena odstopanja realizacije po loviščih

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema od vključno 4 do vključno 10 osebkov gamsa, je dopustno odstopanje + 1 osebek do - 2 osebka. V teh loviščih se II. starostni razred pri obeh spolih lahko preseže za največ 1 osebek. Razlika v spolnem razmerju lahko pri realizaciji odstopa za največ za 1 osebek.

Za lovišča, kjer načrt odvzema za posamezno lovišče ne presega 3 osebke, načrta odvzema ni obvezno dosegati, lahko pa se ga presega za 1 osebek iz razreda mladih ali starih gamsov (velja tudi za lovišča, ki v načrtu nimajo gamsov).

Neizvršeni odvzem v II. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. in III. starostnem razredu. Odvzem v III. starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v I. starostnem razredu. Izjemoma je preseganje načrta odvzema za lovišča lahko večje, če to ne pomeni preseganja načrtovanega odvzema po višini in strukturi znotraj skupine lovišč navedenih v podpoglavju o prostorskem okviru obravnave gamsa.

Preglednica 4.5.2: Analiza odvzema gamsov

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	4	5	7	3	8	27	31,8	16,3	
Kozli 1+	3	4	5	8	3	23	27,1	13,9	
Kozli 2+	2	0	0	2	3	7	8,2	4,2	
I. starostni razred	9	9	12	13	14	57	67,1	34,3	
Kozli 3+ do 7+	2	2	7	2	2	15	17,6	9,0	
Kozli 8+ in več	1	3	1	5	3	13	15,3	7,8	
Skupaj KOZLI	12	14	20	20	19	85	100,0	51,2	
Mladiči Ž	9	5	4	6	12	36	44,4	21,7	
Koze 1+	2	5	6	4	4	21	25,9	12,7	
Koze 2+	1	0	0	2	1	4	4,9	2,4	
I. starostni razred	12	10	10	12	17	61	75,3	36,7	
Koze 3+ do 10+	2	1	3	3	1	10	12,3	6,0	
Koze 11+ in več	1	3	1	2	3	10	12,3	6,0	
Skupaj KOZE	15	14	14	17	21	81	100,0	48,8	
SKUPAJ odstrel in izgube	27	28	34	37	40	166		100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	32	32	32	35	38	169			
Odstrel in izgube / načrt	84,4	87,5	106,3	105,7	105,3	98,2			
Delež KOZLOV	44,4	50,0	58,8	54,1	47,5	51,2			
Delež kozlov 2+ in več	18,5	17,9	23,5	24,3	20,0	21,1			
Delež koz 2+ in več	14,8	14,3	11,8	18,9	12,5	14,5			
Delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na spol	66,7	67,9	64,7	56,8	67,5	64,5			
Izgube									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	0	1	2	0	3	6	100,0		
Naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0		
Skupaj izgube	0	1	2	0	3	6	100,0		
% izgub	0,0	3,6	5,9	0,0	7,5	3,6			
Odstrel	27	27	32	37	37	160			
Vzroki izgub									
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	0	0	0	0	0	0	0,0		
3 krivolov	0	0	1	0	0	1	16,7		
4 cesta	0	0	1	0	3	4	66,7		
5 železnica	0	1	0	0	0	1	16,7		
Telesne mase (biološka telesna masa)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Mladiči M	9,5	7,1	10,3	7,5	8,7				
Indeks	100,0	74,7	108,4	78,9	91,6				
Kozli 1+	14,2	16,0	14,0	14,6	14,5				
Indeks	100,0	112,7	98,6	102,8	102,1				
Mladiči Ž	9,6	9,3	8,6	9,7	9,6				
Indeks	100,0	96,9	89,6	101,0	100,0				
Koze 1+	15,0	14,6	13,3	14,1	13,9				
Indeks	100,0	97,3	88,7	94,0	92,7				
Mladiči M + Ž	9,6	8,2	9,7	9,0	0,0				
Indeks	100,0	85,4	101,0	93,8	0,0				

4.6 Divji prašič (*Sus scrofa*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave divjega prašiča je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem divjih prašičev je bil v **preteklem letu** 434 živali, kar predstavlja 72 % realizacijo načrta. Delež moških osebkov v odvzemu je bil skupaj 48 %, v razredu starejših (2+) 21 %, v razredu enoletnih osebkov 53 % in v razredu mladičev (ozimcev) 52 %. Ozimci so predstavljali 62 % odvzema, enoletni 27 % in starejši 11 %. Ugotovljenih izgub je bilo 10 živali kar predstavlja 2 % odvzema kar je ~ 1 % pod petletnim povprečjem. Od tega je bila 6 (60 % vseh izgub) živali povoženih (na železnici ali na cesti). Skupna realizacija odvzema po višini je 28 % pod načrtovano. Glede na dopustna odstopanja, ki so določena glede na načrtovan odvzem po loviščih, in je najnižje dovoljeno odstopanje navzdol 30 %, ugotavljamo, da je odvzem po višini zadovoljivo realiziran. Pri presoji strukture odvzema moramo biti najbolj pozorni na delež odvzema rodnega dela populacije, kamor za ta namen štejemo svinje in lanščakinje. Delež teh je bil v odvzemu v preteklem letu 21 %, načrtovan pa 22 %. Delež lanščakinj in svinj v odvzemu je tako (v spodnji meji) ustrezen. Realizacija odvzema reproduktivnega razreda je bila dosežena 70 %.

Odvzem se je v **preteklih petih letih** gibal med 790 živali leta 2012 in 434 leta 2016. Povprečen odvzem je bil v tem obdobju 593 živali. Delež moških osebkov v odvzemu znaša 49 %. V odvzemu po starostni strukturi je delež mladičev 61 %, enoletnih 29 % in starejših 10 %. Delež rodnega dela populacije v odvzemu (svinje in lanščakinje) je v tem obdobju 22 %. Najpogostejše so izgube v prometu, 74 % vseh izgub, 15 % izgubam pa vzrok ni poznan.

Pretekli načrt vsebuje tudi določilo, da bo ustrezna višina odvzema dosežena, če bodo doseženi z načrtom določeni cilji zmanjševanja populacije. Za pretekla leta lahko rečemo, da cilji niso bili v celoti doseženi. Za leto 2016 ustrezne ocene še ne moremo podati, ta bo bolj realna in zanesljiva, ko bomo poznali tudi stanje v letu 2017.

Ocena stanja populacije

Divji prašič se pojavlja v vseh loviščih LUO. Najbolj pogost je v loviščih Pugled, Laze, Kresnice in Litija ter Radeče. Prehrambni in bivalni pogoji za divjega prašiča so zelo ugodni. Generalno je v populaciji veliko mladih živali, odraslih (zrelh) merjascev in starih svinj je manj. Delež mladih se spreminja tudi v odvisnosti od prehranskih razmer. Kadar je bogat gozdni obrod in s tem obilo hrane, je večji prirastek na samico in s tem tudi večji delež mladičev v populaciji ter obratno. Taka struktura populacije je posledica visoke natalitete (značilnost vrste in danosti okolja) in močnega poseganja z lovom. V robnih območjih populacije zaradi tega številčnost močno niha. Prašič je tako v nekaterih loviščih stalno prisoten, tu je odvzem relativno enostavno in zanesljivo načrtovati, v drugih pa je le prehodni, načrtovanje pa je močno oteženo. V teh, prehodnih območjih, je lov nanje otežen tudi zaradi njihove izrazite nočne aktivnosti. Zdravstveno stanje populacije ni problematično.

Izjemno visok odvzem v letu 2012 dokazuje, da so pravzaprav okoljski vplivi povzročili nizko raven škode od divjih prašičev v kmetijstvu v letu 2011. Predvsem izjemno velik gozdni obrod ob koncu tega leta. Zmanjšanje gostote populacije divjega prašiča je bilo le navidezno, zaradi spremenjenega obnašanja ob obilju naravne hrane (prašiči niso obiskovali krmišč in so se na splošno manj gibali, lov je bil dodatno otežen zaradi pomanjkanja snega). Nasprotno pa v letu 2012 ni bilo naravne hrane, prašiči so se veliko prehranjevali na kmetijskih površinah in na krmiščih ter tako omogočali lažje izvajanje lova. Načrtovan odvzem divjih prašičev iz narave v letih 2009, 2010 predvsem pa 2011 ni bil realiziran. V letu 2011 predvsem zaradi navideznega zmanjšanja populacije. Ugotovimo lahko, da porast populacije v letu 2012 ne bi bil tako izrazit, če bi bili predhodni načrti ustrezno po količini in strukturi realizirani. Odvzem divjih prašičev v letu 2013 je bil kljub slabšemu prirastku v tem letu (delež mladičev v odvzemu je nizek) relativno visok na račun številčnosti divjih prašiče iz prejšnjih let. V letu 2013 smo spet beležili gozdni obrod, ki sicer ni bil tako izjemen kot v letu 2011, a je kljub temu poleg ugodnih vremenskih razmer v letu 2014 prispeval k visokemu prirastku populacije.

Kot kazalnika stanja populacije lahko uporabimo gostoto škode in gostoto odvzema divjih prašičev. Ker na oba kazalnika vplivajo tudi okoljski dejavniki, ravnanja lovskih družin in razmere za lov je načrtovanje in doseganje ciljev lahko le dolgoročno. Ocenjujemo, da dolgoročni cilj upravljanja divjega prašiča še ni dosežen. Z vidika ohranitve populacije divjega prašiča in s tem prisotnosti vrste v prostoru bi zadoščala populacija, ki bi dajala v povprečju petih let odvzem 0,10 do 0,25 (90 – 225 prašičev v LUO) prašiča na 100 ha lovni površini, gledano za cel LUO. Z vidika škod od divjega prašiča pa bi za ohranitev divjega prašiča v tem okolju zadoščala populacija, ki v povprečju petih let ne bi povzročala za več kot 11,00 EUR (skupaj 10.000,00 EUR v LUO)

škode na 100 ha lovnih površin letno. Ti cilji so bili določeni v letnem načrtu leta 2013, z oceno, da jih je mogoče doseči do konca leta 2015. Ko bodo doseženi, bo populacija usklajena z okoljem. Ker se dejansko stanje populacije izkaže šele v prihodnjih nekaj letih je v tekočem letu zelo težko določiti načrt, ki bi zagotavljal hitro doseganje cilja. Načrt je določen tako, da je realno dosegljiv in tako (navzgor številčno neomejen), da omogoča doseganje cilja. Z realnim načrtom stopimo korak nasproti LD, hkrati pa jim dajemo več možnosti in odgovornosti glede doseganja cilja upravljanja s populacijo. V zadnjih dveh letih smo v povprečju dosegli odvzem 440 prašičev in škode v višini 15.230,00 EUR. Oba kazalnika kažeta na ustrezen trend. Ker pa cilji še vedno niso doseženi, in ker pričakujemo v letu 2017 večji prirastek populacije divjih prašičev kot v letu 2016 je treba še naprej vztrajati na relativno visokih posegih v populacijo. Če zastavljeni cilji ne bodo evidentno realizirani tako, da bodo rezultati jasno vidni v naravi, bo treba še naprej izvajati relativno visok odstrel in predvsem omejiti ali prepovedati vse oblike krmljenja divjih prašičev.

Prilagojeni cilji

Gostoto divjih prašičev v območju je treba zmanjšati do te mere, da bo povprečni letni odvzem za zadnjih pet let nižji od 225 prašičev in da bodo skupne škode od divjega prašiča v območju (prikazane kot v tem načrtu v poglavju 3.3) v povprečju zadnjih petih let nižje od 10.000,00 EUR.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **600 divjih prašičev**. Podrobna razdelitev načrta odvzema na starostne in spolne kategorije je izvedena v skladu z navodilom MKGP (dokument št. 341-1/2016/1 z dne 22. 2. 2016), ki določa, da se načrtuje le skupno kvoto in enotno kvoto svinj in lanščakinj. Podrobnejša struktura načrtovanega odvzema je sledeča:

Preglednica 4.6.1: Načrt odvzema divjih prašičev

Starostni razred	Načrt odvzema
Ozimci obeh spolov, lanščaki in merjasci	467 (78 %)
Svinje 2+ in lanščakinje	133 (22 %)
Skupaj	600

Dovoljena odstopanja realizacije po loviščih

Po višini je dovoljeno neomejeno preseganje načrta. Odstopanje realizacije navzdol od načrtovane kvote je dovoljeno (1) do 30 %, če je načrtu odvzema za lovišče 20 ali več osebkov, (2) do 50 %, če je načrt odvzema za lovišče 6 – 19 osebkov in (3) do 100 %, če je načrt odvzema za lovišče 5 ali manj osebkov. Ustrezna struktura odvzema je zagotovljena, če je v odvzemu vsaj 20 % svinj ali lanščakinj. Za odvzem, ki presega 100 % realizacijo načrta, delež ni obvezen. Kljub temu je potreben in zaželen čim večji delež te kategorije v odvzemu. Če je na nivoju LUO dosežena 100 % realizacija načrtovanega odvzema lanščakinj in svinj, zagotavljanje min. 20 % deleža lanščakinj in svinj v odvzemu na nivoju posameznega lovišča ni potrebno, razen kjer je zaradi neusklajenosti z okoljem to nujno potrebno.

Ustrezna višina odvzema bo dosežena, če bodo doseženi v tem poglavju določeni prilagojeni cilji upravljanja s populacijo. Upravljevec lovišča mora napraviti vse, kar je v njegovi moči za preprečevanje škode od divjih prašičev. To bo doseženo, ko tekoče letno oz. za povprečje pet let doseže, da bo že odvzem divjih prašičev pod 0,25 prašiča na 100 ha lovne površine preprečeval rast populacije ter gostoto škod pod 11,00 EUR na 100 ha lovnih površin.

Kakršne koli administrativne omejitve lova divjega prašiča, ki jih oz. bi jih izvajali upravljavci lovišč so v nasprotju s tem načrtom in pomenijo njegovo kršitev. Notranji režimi lova, kot ga vodijo lovske družine, morajo biti takšni, da bodo zagotavljali doseganje načrta po količini in kvaliteti, oz. da bodo zagotavljali doseganje v tem načrtu navedenih ciljev upravljanja. Upravljavcem lovišč priporočamo, da stimulirajo odstrel divjih prašičev na čakanje (predvsem pred obdobjem jesenskih lovov) v okoljih, kjer le ti povzročajo škodo. Upravljavci lovišč so dolžni organizirati lov na divje prašiče tako, da povečajo odstrel divjih prašičev na krajih (kmetijske površine), kjer ti povzročajo škodo ali v neposredni bližini.

Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjene, poginule ali povožene divjadi v preiskavo, v skladu s programom Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

Preglednica 4.6.2: Analiza odvzema divjih prašičev

Odstrel in izgube									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%/spol	%/skupaj	
Mladiči M	268	151	248	130	137	934	64,2	31,5	
Lanščaki	112	82	112	71	61	438	30,1	14,8	
Merjasci 2+	14	18	31	9	10	82	5,6	2,8	
Skupaj PRAŠIČI	394	251	391	210	208	1454	100,0	49,0	
Mladiči Ž	253	143	224	119	134	873	57,7	29,4	
Lanščakinje	99	98	99	80	55	431	28,5	14,5	
Svinje 2+	44	43	50	34	37	208	13,8	7,0	
Skupaj SVINJE	396	284	373	233	226	1512	100,0	51,0	
SKUPAJ odstrel in izgube	790	535	764	443	434	2966		100,0	
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj			
Načrt - skupaj	420	560	600	640	600	2820			
Odstrel in izgube / načrt	188,1	95,5	127,3	69,2	72,3	105,2			
Delež PRAŠIČEV	49,9	46,9	51,2	47,4	47,9	49,0			
Delež mladičev ne glede na spol	65,9	55,0	61,8	56,2	62,4	60,9			
Delež lanščakov ne glede na spol	26,7	33,6	27,6	34,1	26,7	29,3			
Delež večletnih - 2+ ne glede na spol	7,3	11,4	10,6	9,7	10,8	9,8			
Delež svinj in lanščakinj	18,1	26,4	19,5	25,7	21,2	21,5			
Izgube in odvzem									
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
Nenaravne izgube	24	5	15	14	7	65	76,5		
Naravne izgube	7	2	6	2	3	20	23,5		
Skupaj izgube	31	7	21	16	10	85	100,0		
% izgub	3,9	1,3	2,7	3,6	2,3	2,9			
Odstrel	766	530	749	429	427	2901			
Vzroki izgub									
vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%		
1 neznan	6	1	3	1	2	13	15,3		
2 bolezen	1	1	3	0	1	6	7,1		
3 krivolov	1	0	0	0	1	2	2,4		
4 cesta	6	4	6	7	5	28	32,9		
5 železnica	17	1	9	7	1	35	41,2		
6 zveri	0	0	0	1	0	1	1,2		
Telesne mase (biološka telesna masa)									
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016				
Mladiči M	24	26,1	25,1	26,6	27				
Indeks	100,0	108,8	104,6	110,8	112,5				
Lanščaki	61,5	48,6	51,9	47,6	56,3				
Indeks	100,0	79,0	84,4	77,4	91,5				
Mladiči Ž	22,6	26,3	24,7	26,1	24,8				
Indeks	100,0	116,4	109,3	115,5	109,7				
Lanščakinje	49,5	42,3	46,4	45,4	49,5				
Indeks	100,0	85,5	93,7	91,7	100,0				
Mladiči M + Ž	23,3	26,2	24,9	26,4	25,9				
Indeks	100,0	112,3	106,8	113,0	111,1				

4.7 *Lisica (Vulpes vulpes)*

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave lisice je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem lisic je bil v **preteklem letu** 625 živali, kar pomeni 108 % realizacijo načrta. Od tega je bilo 48 % lisjakov in 52 % lisic. Ugotovljene izgube so glede na odvzem znašale 12 %, kar je rahlo nad petletnim povprečjem (11 %). Glavna vzroka izgub sta povoz (57 %) in garje (28 %). V zadnjem **petletnem obdobju** znaša realizacija glede na načrt 109 %. Spolna struktura odvzema v tem obdobju je 50 % lisjakov in 50 % lisic. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 323 živali ali 10 % odvzema. Vzrok največ izgubam sta bila povoz (63 %) in garje (21 %). Glede na cilje upravljanja s to vrsto je upravljanje ustrezno.

Ocena stanja populacije

Lisica je prisotna v celotnem področju LUO. Številčnost njene populacije zaznamujejo nihanja, ki nastajajo predvsem kot posledica naravnih dejavnikov, npr. garij in razpoložljivosti hrane. Odkar poteka oralna imunizacija lisic proti steklini, ki jo izvaja Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, ima populacija stalno relativno visoko gostoto. S svojo prisotnostjo v okolju lisice vplivajo na stanje male divjadi in srnjadi. V preteklosti, ko je bila populacija izpostavljena steklini, je njena gostota ciklično upadla na desetino, kar je ponudilo okno priložnosti za razvoj populacij njenih plenskih vrst, izmed vrst divjadi predvsem poljskega zajca. Z lovom je želena populacijo čim bolj zmanjševati, da je njen vpliv na druge vrste čim manjši.

Prilagojeni cilji

Gostoto lisic se mora ohraniti ali nekoliko zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **580 lisic**.

Dopustno odstopanje realizacije od načrtovanega odvzema je navzdol do 30 % in navzgor do 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 živali, se pri realizaciji kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje 3 živali, navzgor pa 10. V posameznih loviščih je preseganje načrta lahko tudi večje, če s tem ni presežen dopustni odvzem za območje.

Upravljavci lovišč morajo zagotoviti tudi izvajanja ukrepov preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce oziroma poslati določene vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih lisic v preiskavo, v skladu s programom Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

Preglednica 4.7: Analiza odvzema lisic

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Samci	333	276	319	335	298	1561	50,3
Samice	311	311	286	307	327	1542	49,7
Skupaj odstrel in izgube	644	587	605	642	625	3103	100,0
Načrt - skupaj	550	580	550	580	580	2840	
Odstrel in izgube / načrt	117,1	101,2	110,0	110,7	107,8	109,3	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	44	47	49	33	41	214	66,3
Naravne izgube	24	21	23	10	31	109	33,7
Skupaj izgube	68	68	72	43	72	323	100,0
% izgub	10,6	11,6	11,9	6,7	11,5	10,4	
Odstrel	576	519	533	599	553	2780	
Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
1 neznan	1	4	4	1	9	19	5,9
2 bolezen	6	5	7	1	2	21	6,5
4 cesta	43	44	48	29	41	205	63,5
5 železnica	1	3	1	3	0	8	2,5
7 psi	0	0	0	1	0	1	0,3
9 garje	17	12	12	8	20	69	21,4

4.8 Jazbec (*Meles meles*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave jazbece je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem jazbece je bil **v preteklem letu** 86 živali, kar pomeni 88 % realizacijo načrta. V odvzemu je 63 % moških osebkov. Ugotovljene izgube so glede na odvzem znašale 29 %, kar je nad nivojem petletnega povprečja (26 %). 92 % izgub je nastalo zaradi povoza. V zadnjem **petletnem obdobju** znaša odvzem 454 živali, kar je 97 % načrta. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 115 živali ali 26 % odvzema (povoz 89 %, bolezen 4 % in ostalo 6 %). Glede na cilje upravljanja s to vrsto je upravljanje ustrezno.

Ocena stanja populacije

Velikost populacije jazbece v območju niha. Živali so razpršene, a dokaj pogosto prisotne v vsem območju. Večjih bolezenskih izbruhov nismo evidentirali. Izrazitih negativnih vplivov populacije na okolje ne beležimo. Glede na nizko koncentracijo odvzema (manj kot eno žival na 1000 ha lovne površine) predvidevamo, da sta starostna in spolna struktura populacije blizu naravni. Načrtovanje odvzema je namenjeno predvsem izvajanju ustreznih ukrepov na lokalnem nivoju za preprečevanja škode. Populacije je usklajena z okoljem.

Prilagojeni cilji

Gostoto jazbecev se mora ohraniti. Lokalno, kjer nastajajo škode jo je treba po potrebi zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **91 jazbecev**.

Dopustno odstopanje realizacije od načrtovanega odvzema je navzdol do 50 % in navzgor do 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema 10 jazbecev ali manj, je dopustno odstopanje realizacije od načrta navzdol do 5 jazbecev, navzgor pa do 100 % ali do 3 jazbece, kar je več. V posameznih loviščih lahko tudi več, če s tem ni presežen dopustni odvzem za območje.

Priporočamo, da upravljavci lovišč bolj intenzivno izvajajo lov na jazbece tam, kjer želijo močnejše populacije male poljske divjadi in manjšo škodo v kmetijstvu.

Preglednica 4.8: Analiza odvzema jazbecev

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Samci	53	45	45	49	54	246	55,7
Samice	52	33	38	41	32	196	44,3
Skupaj odstrel in izgube	105	78	83	90	86	442	100,0
Načrt - skupaj	86	90	90	90	98	454	
Odstrel in izgube / načrt	122,1	86,7	92,2	100,0	87,8	97,4	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	22	14	21	23	23	103	89,6
Naravne izgube	3	4	1	2	2	12	10,4
Skupaj izgube	25	18	22	25	25	115	100,0
% izgub	23,8	23,1	26,5	27,8	29,1	26,0	
Odstrel	80	60	61	65	61	327	
Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
1 neznan	1	3	0	1	2	7	6,1
2 bolezen	2	1	1	0	0	4	3,5
3 krivolov	0	0	0	0	0	0	0,0
4 cesta	22	14	21	22	23	102	88,7
5 železnica	0	0	0	1	0	1	0,9
9 garje	0	0	0	1	0	1	0,9

4.9 Kuna belica (*Martes foina*) in kuna zlatica (*Martes martes*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave kune zlatice in kune belice je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem kune zlatice je bil v **preteklem letu** 12 živali ali 65 % načrta, kuna belice pa 49 živali ali 70 % načrta, kar je glede na predpisane tolerance ustrezno. Pri obeh vrstah skupaj smo ugotovili 23 živali ali 38 % odvzema izgub, kar je 6 % nad povprečjem zadnjih petih let. V zadnjem **petletnem obdobju** znaša odvoz 77 kun zlatic (62 % načrta) in 293 kun belic (81 % načrta). Izgub je pri obeh vrstah 121 živali ali 33 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Vrsti sta prisotni na celotnem področju LUO. Večjih bolezenskih izbruhov nismo zaznali, zato sklepamo, da je zdravstveno stanje ugodno. Kuna zlatica, kot manj prilagodljiva vrsta od obeh, je manj pogosta. Kuna belica se dobro prilagaja na okolje in dosega večje gostote. Obe vrsti sta razpršeno do krajevno prisotni. Za kuno belico je značilno, da se zadržuje tudi v bližini in v naseljih. Spolna in starostna struktura je zaradi majhnega poseganja v populacijo zelo blizu naravni. Populaciji sta v celoti gledano usklajeni z okoljem.

Prilagojeni cilji

Gostoto obeh kun v prosti naravi se mora ohraniti. Gostoto kune belice v bližini naselij je zaželeno zmanjšati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvoz iz narave **20 kun zlatic in 61 kun belic**.

Dopustno odstopanje realizacije od načrtovanega odvzema (velja za obe vrsti) je navzdol do 50 % in navzgor do 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema 10 kun (velja za vsako vrsto posebej) ali manj, je dopustno odstopanje realizacije od načrta navzdol do 5 kun, navzgor pa do 100 % ali do 3 kune, kar je več. V posameznih loviščih lahko tudi več, če s tem ni presežen dopustni odvoz za območje.

Ne glede na nizek načrt za LUO ter ne glede na razdelilnik po loviščih, se kuno zlatico lahko lovi v vseh loviščih v LUO.

Lov kun belic naj se izvaja čim bližje naseljem, tako da se njihovo gostoto v naseljih čim bolj zmanjša.

Preglednica 4.9: Analiza odvzema kune belice in zlatice

Odstrel in izgube							
	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	
Kuna belica – skupaj odstrel in izgube	67	72	57	48	49	293	
Načrt - skupaj	75	73	73	70	70	361	
Odstrel in izgube / načrt	89,3	98,6	78,1	68,6	70,0	81,2	
Kuna zlatica – skupaj odstrel in izgube	19	14	17	15	12	77	
načrt – skupaj	30	27	27	20	20	124	
Odstrel in izgube / načrt	63,3	51,9	63,0	75,0	60,0	62,1	
Izgube in odvoz							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	35	27	19	13	23	117	96,7
Naravne izgube	3	0	1	0	0	4	3,3
Skupaj izgube	38	27	20	13	23	121	100,0
% izgub	44,2	31,4	27,0	20,6	37,7	32,7	
Odstrel	48	59	54	50	38	249	
Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
1 neznan	0	0	1	0	0	1	0,8
2 bolezen	3	0	0	0	0	3	2,5
4 cesta	35	27	19	13	23	117	96,7
7 psi	0	0	0	0	0	0	0,0
9 garje	0	0	0	0	0	0	0,0

4.10 Navadni polh (*Glis glis*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave polha je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem letu smo zabeležili odvzem 250 navadnih polhov iz narave. V preteklih petih letih smo skupaj evidentirali odvzem 669 polhov iz narave.

Ocena stanja populacije

Vrsta je prisotna v celotnem območju, najbolj ji ustrezajo listnati in mešani gozdovi. Vrsta je pogosta s krajevnimi gostitvami. Gostota populacije je močno odvisna od trenutne (letne) ponudbe hrane v okolju in s tem od gozdnega obroda. Značilna so izrazita letna nihanja, ki so posledica izredne potencialne natalitete polha, ki se izkaže ob ustrezni ponudbi hrane. Prirastka populacije polhov vnaprej ni mogoče napovedati in načrtovati, saj je to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja. Zagotovilo, da ne bo prišlo do pretiranega lova, s katerim bi ogrozili populacijo, dajeta formalna ureditev lova (kratka lovna doba, administrativni postopki) in sam način izvajanja lova oz. njegova uspešnost.

Prilagojeni cilj

Gostota populacije polha se mora ohraniti.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 ne omejujemo odvzema polhov iz narave. Višina odvzema naj bo prilagojena prirastku populacije.

Višina in struktura načrtovanega odvzema ni predpisani. Upravljavci lovišč naj usmerjajo lov polha tako, da ta ne bo imel negativnih posledic na populacijo polha, populacije drugih prosto živečih vrst divjadi in na njihovo okolje. Dosledno morajo zainteresiranim izdajati polharske dovolilnice, v okviru lovsko čuvajske službe pa nadzirati izvajanje lova. Zahtevati morajo poročila o odvzemu osebkov navadnega polha iz narave in voditi predpisane evidence.

Vsakdo, ki prejme polharsko dovolilnico jo je dolžan ustrezno izpolniti in jo po končanem lovu vrniti upravljavcu lovišča.

Preglednica 4.10: Analiza odvzema polha

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	
Skupaj odstrel in izgube	100	226	20	73	250	669	
Načrt - skupaj	neomej.	neomej.	neomej.	neomej.	neomej.	neomej.	
Odstrel in izgube / načrt	-	-	-	-	-	-	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	0	0	0	12	0	12	100,0
Skupaj izgube	0	0	0	12	0	12	100,0
% izgub	0	0	0	16	0	2	
Odstrel	100	226	20	61	250	657	
Vzroki izgub							
vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	%
2 bolezen	0	0	0	12	0	12	100,0

4.11 Pižmovka (*Ondatra zibethicus*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave pižmovke je Zasavsko lovsko upravljavsko območje. Ožje se pižmovka pojavlja ob večjih vodotokih predvsem Ljubljanici in Savi.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem letu nismo evidentirali odvzema pižmovk iz narave. V zadnjem petletnem obdobju smo skupaj evidentirali odvzem 7 pižmovk. Izgube niso bile evidentirane. Upravljanje s populacijo pižmovke je glede na cilje zadovoljivo.

Ocena stanja populacije

Pižmovka je tujerodna vrsta, katere prisotnost v prosti naravi ni zaželena. V Zasavskem LUO se pojavlja predvsem v lovišču Pugled, ki meji z Ljubljanskim barjem in ob reki Savi. Številčno stanje populacije niha. Poseganje z lovom je ne ogroža oz. nanjo nima znatnega vpliva. Vrsta se pojavlja ob mirnejših vodotokih. Ima veliko potencialno nataliteto. V primeru gostejše naseljenosti lahko povzroči znatno škodo v kmetijstvu, ki pa je zaenkrat še ne beležimo. Izrazitih naravnih sovražnikov, ki bi uravnavali velikost populacije ni. Zaseda isti življenjski prostor kot nutrija. Medsebojna interakcija nam ni poznana, na podlagi podatkov o odstrelu in trenutne razširjenosti obeh vrst pa sklepamo, da povečana gostota nutrij zmanjšuje gostoto pižmovk. Struktura populacije je (majhno poseganje z lovom) naravna. Zdravstvenih težav v populaciji ne beležimo. Trenutno je populacija usklajena z okoljem.

Prilagojeni cilji

Cilj upravljanja s populacijo pižmovke je preprečiti njeno širjenje v prostoru in njeno številčnost zadržati na najnižjem možnem nivoju.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo navzgor neomejen odvzem pižmovk iz narave.

Upravljavci lovišč naj sistematično (časovno in krajevno) spremljajo dele lovišča, kjer obstaja možnost, da se pižmovka pojavi. V območju naj se spremlja dogajanje v okolju in se natančno preveri vsako situacijo, v kateri se bo pojavil sum na prisotnost pižmovke. V primeru pojava pižmovke naj upravljavci lovišč nemudoma ukrepajo v skladu s cilji upravljanja s populacijo pižmovke, zapisanimi v tem načrtu.

Ne glede na načrt za LUO ter ne glede na razdelilnik po loviščih, se pižmovko lahko lovi v vseh loviščih v LUO.

Preglednica 4.11: Analiza odvzema pižmovk

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj
Skupaj odstrel in izgube	3	4	0	0	0	7
Načrt - skupaj	10	10	10	10	10	20
Odstrel in izgube / načrt	30	40	0	0	0	35

4.12 Poljski zajec (*Lepus europaeus*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave poljskega zajca je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem poljskega zajca je bil **v preteklem letu** 71 živali, kar pomeni 71 % realizacijo načrta in realizacijo v okviru dovoljenih odstopanj. Vloženih je bilo 12 živali. Ugotovljene izgube so glede na odvzem 14 %, kar je pod nivojem petletnega povprečja. 10 izgub je nastalo zaradi povozov. V **zadnjem petletnem obdobju** znaša realizacija glede na načrt 77 %. Ugotovljenih izgub v obravnavanem obdobju je bilo 91 živali ali 21 % odvzema (od tega povoz 95 %). Glede na zastavljene cilje upravljanja s populacijo je upravljanje v tem obdobju ustrezno. Ker realizacija načrta ni obvezna je pričakovan odstotek realizacije pod 100 %, nekje blizu petletnega povprečja.

Ocena stanja populacije

Poljski zajec je prisoten v vsem območju. Pojavlja se redko do pogosto, krajevno pa pogosto. Populacija zajca v zadnjem obdobju stagnira ali se rahlo krepi. Njena rast je odvisna predvsem od razmer v okolju (načinov kmetovanja, delež kmetijskih površin, uporabe fitofarmaceutskih sredstev) in stanja plenilskih vrst, predvsem lisice. Večjih bolezenskih izbruhov v populaciji nismo zaznali. Zaradi relativno majhnega poseganja v populacijo in slučajnega izbora osebkov za odstrel je spolna in starostna struktura populacije blizu naravni.

Prilagojeni cilj

Gostota poljskih zajcev se na nivoju LUO lahko poveča. Lokalno, kjer nastajajo škode, naj se zmanjša.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **90 poljskih zajcev**.

Načrtovani odvzem je dovoljeno presežati do 30 %, višine načrta odvzema pa ni treba dosegati.

Za realizacijo odvzema po loviščih je po 1. 11. tekočega leta navzgor dovoljeno dodatno odstopanje v višini števila živali do realizacije načrta na nivoju LUO v okviru dopustnih odstopanj. Dovoljeno dodatno odstopanje se ugotovi prvi dan v tednu za tekoči teden.

Na isti površini lovišča se lov vrši praviloma samo enkrat letno ali pa se v smislu kolobarjenja lov lahko izvaja na isti površini tudi večkrat, vendar največ do 1/3 lovne površine lovišča v posameznem letu. Lov zajcev v bližini intenzivnih nasadov oz. povsod tam, kjer poljski zajci lahko povzročijo škodo ima prednost pred lovom v ostalem delu lovišča. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.

Preglednica 4.12: Analiza odvzema poljskih zajcev

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	
Skupaj odstrel in izgube	105	98	84	75	71	433	
Načrt - skupaj	120	120	120	100	100	560	
Odstrel in izgube / načrt	87,5	81,7	70,0	75,0	71,0	77,3	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	25	22	16	15	10	88	96,7
Naravne izgube	0	1	1	1	0	3	3,3
Skupaj izgube	25	23	17	16	10	91	100,0
% izgub	23,8	23,5	20,2	21,3	14,1	21,0	
Odstrel	80	75	67	59	61	342	
Vzroki izgub							
vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
1 neznan	0	0	0	1	0	1	1,1
2 bolezen	0	0	1	0	0	1	1,1
4 cesta	25	21	16	14	10	86	94,5
6 zveri in ujede	0	1	0	0	0	1	1,1
7 psi	0	1	0	0	0	1	1,1
8 kosilnica	0	0	0	1	0	1	1,1

4.13 Fazan (*Phasianus colchicus*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave fazana je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem letu je bil načrtovano vlaganje v naravo 160 fazanov, načrt odvzem iz narave pa 92 fazanov. Vloženih je bilo 75, uplenjenih pa 30 živali. V preteklih petih letih je bilo v območju iz narave odvzetih 202 fazanov, kar predstavlja 40 % realizacijo načrta. To je glede na dopustna odstopanja in izvedena vlaganja ustrezna realizacija. Izgube niso bile evidentirane.

Ocena stanja populacije

Fazana je najti v območju predvsem v loviščih, kjer imajo večji delež nižinskega sveta, oz. tam kjer ga umetno vlagajo/dodajajo. Populacija fazanov v tem okolju brez umetnega dodajanja po vsej verjetnosti ni sposobna dolgoročno preživeti. Možnosti za preživetje se mu povečajo tudi ob intenzivnem odvzemu njegovih naravnih plenilcev, predvsem lisice in kun. Spolna in starostna struktura ter zdravstveno stanje populacije niso problematični. Populacije je usklajena z okoljem.

Prilagojeni cilj

Cilj upravljanja s populacijo fazana je zagotovitev minimalne gostote populacije.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave največ **50 fazanov** ali največ 50 % vlaganj, če bodo vlaganja manjša od 100 osebkov.

Načrtovani odvzem je dovoljeno presehati za do 30 %, višine načrta odvzema pa ni treba dosegati.

Pred vlaganjem fazanov v naravo je treba zagotoviti izvajanje ustreznih biotehničnih in biomeliorativnih ukrepov (snovanje in vzdrževanje remiz, gozdnega roba, grmišč in krmnih njiv, zimskega krmljenja male divjadi in intenzivnega lova plenilskih vrst divjadi), sicer le-to ni dovoljeno.

Preglednica 4.13: Analiza odvzema fazanov

Odstrel in izgube						
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj
Skupaj odstrel in izgube	54	40	12	66	30	202
Načrt - skupaj	127	60	115	115	92	509
Odstrel in izgube / načrt	42,5	66,7	10,4	57,4	32,6	39,7

4.14 Raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave rase mlakarice je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Odvzem je bil v preteklem letu 99 živali, kar pomeni 83 % realizacijo načrta. Izgube niso bile evidentirane. V zadnjem petletnem obdobju znaša realizacija glede na načrt 84 %. Izgube so bile evidentirane le v letu 2015. Upravljanje s populacijo rase mlakarice je bilo v preteklosti glede na zastavljene cilje ustrezno. Realizacija načrtovanega odvzema je v okviru dopustnih odstopanj.

Ocena stanja populacije

Raca mlakarica je prisotna v zasavskem območju ob vseh večjih vodotokih, najštevilčnejša pa je ob reki Savi, kjer ima tudi najugodnejše pogoje za svoj razvoj. Razvoj populacije je ugoden. Življenjski prostor si deli s kormoranom, sivo čapljo in drugimi obvodnimi pticami. Razvoj populacije bo lahko tudi v prihodnje zelo ugoden, če se ne bodo pojavile vrste nevarne bolezni. Zaradi relativno majhnega poseganja v populacijo in slučajnega izbora osebkov za odstrel, sta spolna in starostna struktura populacije blizu naravni. Zdravstvenih težav v populaciji in škod v kmetijstvu ne beležimo. Populacija je usklajena z okoljem.

Prilagojeni cilj

Gostoto rac mlakaric je treba ohraniti.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **120 rac mlakaric**.

Načrtovani odvzem rase mlakarice je dovoljeno presehati do 30 %, višine načrta odvzema pa ni treba dosegati. Za realizacijo odvzema po loviščih je po 1. 11. tekočega leta navzgor dovoljeno dodatno odstopanje v višini števila živali do realizacije načrta na nivoju LUO v okviru dopustnih odstopanj. Dovoljeno dodatno odstopanje se ugotovi prvi dan v tednu za tekoči teden.

Upravljavci lovišč naj se zaradi zmanjševanja vznemirjanja divjadi drugih prosto živečih vrst živali s hrupom in lovom dogovorijo, da bodo individualen lov na vodno in obvodno divjad usklajeno med sosednjimi upravljavci lovišč ali v celotnem LUO izvajali le v nekaterih (npr. sredo in sobota) dnevih v tednu.

Dodajanje rac na naravne vodotoke praviloma ni dovoljeno. Izjeme se določijo s tem načrtom v poglavju 4.17. Lov na raco mlakarico na posebnih varstvenih območjih mora biti skladen z naravovarstvenimi usmeritvami, ki veljajo za to območje.

Upravljavci lovišč so dolžni izvajati ukrepe preventivnega zdravstvenega varstva divjadi in v ta namen odvzeti vzorce, oziroma poslati določene vzorce uplenjenih, poginulih ali povoženih rac v preiskavo, v skladu s programom Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR).

Preglednica 4.14: Analiza odvzema rase mlakarice

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	
Skupaj odstrel in izgube	147	111	112	109	99	578	
Načrt - skupaj	150	150	150	120	120	690	
Odstrel in izgube / načrt	98,0	74,0	74,7	90,8	82,5	83,8	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	0	0	0	3	0	3	100,0
Skupaj izgube	0	0	0	3	0	3	100,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	2,8	0,0	0,5	
Odstrel	147	111	112	106	99	575	
Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
2 bolezen	0	0	0	3	0	3	100,0

4.15 Sraka (*Pica pica*), šoja (*Garrulus glandarius*) in siva vrana (*Corvus cornix*)

Prostorski okvir obravnave

Prostorski okvir obravnave srake, šoje in sive vrane je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem letu je bil evidentiran odvzem iz narave 38 srak, 84 šoj in 476 sivih vran. Načrt je bil pri vseh treh vrstah izveden v okviru dopustnih odstopanj. Izgube niso bile evidentirane. **V preteklem petletnem obdobju** je bilo iz lovišč odvzeto 194 srak, 425 šoj in 2469 sivih vran. Načrti odvzema so bili v vseh letih realizirani v skladu z dopustnimi odstopanji. Upravljanje s populacijama srake in šoje je bilo v zadnjem obdobju glede na zastavljene cilje ugodno, upravljanje populacije sive vrane pa ne. Upravljanje s srako in šojjo je namenjeno predvsem zagotavljanju lova z namenom preprečevanja škode v lokalnih okoljih v času lovne dobe. Podobno velja tudi za sivo vrano, vendar tu še poskušamo slediti cilju, da bi z intenzivnejšim lovom in z zmanjševanjem populacije tudi generalno omilili njen vpliv na okolje. Večjo težavo pri slednjem predstavlja zakonodaja, ki ne omogoča kontrole podatkov o (dejanskem) odvzemu.

Ocena stanja populacij

Omenjene vrste so prisotne na celotnem področju LUO. Populaciji srak in šoj sta razpršeni po vsem območju, populacija sivih vran pa se v nekaterih ravninskih predelih združuje v večje skupine, ki so močno vezane na urbaniziran del prostora. Za te predele je značilna intenzivna kmetijska proizvodnja, med drugim tudi integrirana pridelava zelenjave, kjer sive vrane lahko povzročajo znatno škodo. V preteklosti so sive vrane škodo največkrat povzročale v loviščih Pugled, Laze, Kresnice, Litija, Šmartno pri Litiji, Šentvid pri Stični in Ivančna Gorica. Škoda se je v teh loviščih pogosto pojavljala tudi v spomladanskem času (na pravkar posajeni koruzi, solati...) izven lovne dobe. Za vse tri vrste je značilno, da nimajo izrazitega naravnega sovražnika, ki bi uravnaval njihovo številčnost. V primeru več razpoložljive hrane (odprta smetišča, neurejeno ravnanje z odpadki v naseljih) se njihove populacije koncentrirajo in se virom hrane primerno povečajo. Predvsem siva vrana lahko izrazito negativno vpliva tudi na razvoj populacij drugih manjših ptic. Spolna in starostna struktura populacij sta zelo blizu naravni. Poseganje vanje je relativno majhno, izbor osebkov za odstrel pa povsem slučajen. Zdravstvenih težav v populacijah ne beležimo.

Prilagojeni cilji

Gostoto populacije srake in šoje na nivoju območja se ohrani. Lokalno, kjer nastajajo škode od teh dveh vrst, se gostoto zniža. Gostoto populacije sive vrane je treba znižati.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **50 srak, 90 šoj in 500 sivih vran**.

Načrtovani odvzem srake in šoje je dovoljeno presehati do 30 %, višine načrta odvzema pa ni treba dosežati. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema 10 srak ali šoj ali manj, je dopustno preseganje načrta navzgor do 3 srake ali šoje. V primeru izvajanja odvrčalnega odstrela odvzem srak in šoj navzgor ni omejen.

Za sivo vrano je dovoljeno odstopanje realizacije od načrta po višini navzdol do 30 %, navzgor pa do 100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema 10 sivih vran ali manj, je dopustno odstopanje realizacije od načrta navzdol do 3, navzgor pa do 10 sivih vran. Da upravljavec lovišča napravi v lovišču vse, kar je v njegovi moči, da prepreči nastanek škode od sive vrane, mora načrt odvzema sive vrane realizirati vsaj 100 % in loviti vrane na območjih nastajanja škod. V primeru izvajanja odvrčalnega odstrela, odvzem sivih vran navzgor ni omejen.

Upravljavci lovišč naj z opazovanji spremljajo stanje populacij in naj si prizadevajo za preprečevanje škode od srak, šoj in sivih vran na kmetijskih površinah in v sadovnjakih. V ta namen naj izvajajo ustrezne posege v populacije, odganjanje z lovom t.j. odvrčalni odstrel, uporabijo zvočna in vizualna plašila, uporabijo fizične ovire za preprečevanje dostopa (mreže), uporabijo odvrčalne kemične snovi in smiselno upoštevajo določila »Akcijskega načrta za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano v Sloveniji«.

Odvračalni odstrel naj se izvaja v času lovne dobe na lovni površini z namenom odvrčanja sivih vran. V primeru nastajanja škode na nelovni površini (in da ustreznega odvrčalnega odstrela ni mogoče izvajati na bližnji lovni površini) ali v času izven lovne dobe lahko upravljavec lovišča na podlagi 42. člena Zakona o divjadi in lovstvu zahteva izredni poseg v populacijo, ki ga dovoli minister pristojen za lovstvo, t.j. minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ali lovski inšpektor. Priporočamo, da se upravljavci lovišč, ki želijo izvajati tovrstne ukrepe, povežejo in enotno v okviru OZUL prosijo za izdajo dovoljenja za lovišča in lokacij, ki jih v naprej opredelijo.

Izvajalec odstrela naj le tega izvaja prikrito, tako da se bodo sive vrane čim prej naučile, da je ta lokacija zanje nevarna in se je bodo začele izogibati. Pri očitni izvedbi odvrčalnega odstrela bodo vrane nevarnost lokacije verjetno povezale s prisotnostjo lovca. V času največje možnosti za nastanek škode (v času začetne rasti korusa in v času zorenja poljščin) naj lovske družine organizirajo dežurstva, tako da bodo odvrčalni odstrel na kritičnih lokacijah izvajali stalno.

Preglednica 4.15: Analiza odvzema srak, šoj in sivih vran

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	
Sraka – odstrel in izgube	39	45	38	34	38	194	
Načrt - skupaj	45	45	50	50	50	240	
Odstrel in izgube / načrt	86,7	100,0	76,0	68,0	76,0	80,8	
Šoja – odstrel in izgube	91	78	85	87	84	425	
Načrt - skupaj	100	100	100	100	100	500	
Odstrel in izgube / načrt	91,0	78,0	85,0	87,0	84,0	85,0	
Siva vrana – odstrel in izgube	467	496	526	504	476	2469	
Načrt - skupaj	400	480	500	500	500	2380	
Odstrel in izgube / načrt	116,8	103,3	105,2	100,8	95,2	103,7	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	0	0	0	0	1	1	100,0
Skupaj izgube	0	0	0	0	1	1	100,0
% izgub	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	
Odstrel	597	619	649	625	597	3087	
Vzroki izgub							
Vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	Skupaj	%
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0,0

4.16 Nutrija (*Myocastor coypus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir obravnave nutrije je Zasavsko lovsko upravljavsko območje. Ožje se nutrija pojavlja ob večjih vodotokih.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

V preteklem letu je bilo iz narave odvzetih 19 nutrij, kar je 54 % glede na načrt. Realizacija je bila v okviru dopustnih odstopanj, sicer na spodnji meji. **V zadnjem petletnem obdobju** odvzem nutrije iz narave kaže vrh v letu 2015, sedaj višina odvzema ponovno znižuje. Skupaj je bilo v tem obdobju iz narave odvzetih 133 nutrij. Izgube niso bile evidentirane. Škode od nutrije v Zasavskem LUO še ne beležimo, v sosednjem Notranjskem LUO na območju Ljubljanskega barja pa so se že pojavile. Upravljanje s populacijo lahko glede na cilje ocenimo kot zadovoljivo.

Ocena stanja populacije

Nutrija se v zasavskem LUO kot tujerodna vrsta pojavlja predvsem v lovišču Pugled, ki meji z Ljubljanskim barjem in ob reki Savi do Litije (lovišča Laze, Kresnice, Vače in Litija). Večjo gostoto populacije beležimo v skrajno zahodnem delu LUO, ki sega v mesto Ljubljana in s tem večje območje nelovnih površin. Potencialno se lahko pojavi ob vseh mirnejših vodotokih. Številčno stanje populacije niha, dolgoročno pa počasi narašča. Spolna in starostna struktura populacije sta zaradi relativno nizkega poseganja v populacijo blizu naravne. Poseganje z lovom v sedanjem obsegu je ne ogroža in ne vpliva na dinamiko populacije. V primeru gostejše naseljenosti lahko povzroči znatno škodo v kmetijstvu, ki je pa zaenkrat še ne beležimo. Izrazitih naravnih sovražnikov, ki bi uravnavali velikost populacije ni.

Prilagojeni cilji

Gostoto populacije nutrije je treba zmanjšati, dolgoročno pa popolnoma izločiti iz narave.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 načrtujemo odvzem iz narave **32 nutrij**.

Dopustno odstopanje realizacije od načrtovanega odvzema je navzdol do 50 % in neomejeno navzgor z obvezo upravljavcem lovišč, da dosegajo čim večji odstrel z namenom odstranitve populacije iz okolja. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema 10 nutrij ali manj, je dopustno odstopanje realizacije od načrta navzdol do 5 nutrij, navzgor pa neomejeno. Upravljalci lovišč so dolžni odstraniti vse osebkke nutrije iz narave.

Ne glede na nizek načrt za LUO ter ne glede na razdelilnik po loviščih, se nutrijo lahko lovi v vseh loviščih v LUO.

Preglednica 4.16: Analiza odvzema nutrij

Odstrel in izgube							
Starostna in spolna kategorija/leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	
Skupaj odstrel in izgube	23	24	35	32	19	133	
Načrt - skupaj	22	30	30	35	35	152	
Odstrel in izgube / načrt	105	80	116,7	91,4	54,3	87,5	
Izgube in odvzem							
Kategorija / leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	%
Nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Naravne izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
Skupaj izgube	0	0	0	0	0	0	0,0
% izgub	0	0	0	0	0	0	
Odstrel	23	24	35	32	19	133	
Vzroki izgub							
vzrok / leto	2012	2013	2014	2015	2016	skupaj	%
4 cesta	0	0	0	0	0	0	0,0

4.17 Šakal (*Canis aureus*)

Prostorski okvir obravnave – ekološke enote

Prostorski okvir obravnave šakala je Zasavsko lovsko upravljavsko območje.

Analiza preteklega upravljanja za zadnjih pet let s poudarkom na zadnjem letu

Šakal je bil med divjad uvrščen z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur. l. RS št. 81/2014). V uradnem listu je bila objavljena dne 14. 11. 2014, veljati je začela 29. 11. 2014. Upravljanje te vrste divjadi se s tem dnem šele začne. Načrtno upravljanje vrste se je začelo z letom 2015. Odvzema iz narave ne beležimo.

Ocena stanja populacije

Vrsta se v Sloveniji pojavlja od leta 1953, po letu 2000 pa so se pojavile prve teritorialne družine. Populacija šakala v Sloveniji narašča, kar kažejo podatki nekaterih popisov in podatki o naključnih opazovanjih. Številčnosti populacije trenutno ne moremo oceniti, saj je na voljo premalo zanesljivih in sistematično zbranih podatkov. Iz dostopne literature je razvidno, da se stalno prisotne družine šakalov pojavljajo na območju Ljubljanskega barja, Zgornjega Posočja, Cerkniskega jezera in na Krasu. Posamezni podatki prihajajo tudi iz Prekmurja, Krške kotline in Istre.

Podatkov o škodah ali o odvzemu šakala iz narave v Zasavskem LUO v preteklih letih nimamo. Upravljalci lovišč Pugled, Laze in Kresnice poročajo, da šakala občasno opažajo v loviščih. V sosednjem Notranjskem LUO smo na območju Ljubljanskega barja v preteklosti že beležili škodo od te vrste. Šakal se v Zasavskem LUO občasno pojavlja v zahodnem delu. Pojavljanje te vrste v okolju je velikokrat povezano z nastankom škode na domači živini.

Prilagojeni cilji

Prvi cilj pri upravljanju z vrsto je spremljanje stanja vrste, predvsem njene številčnosti, z ustreznim monitoringom. Cilj monitoringa je oceniti število stalno prisotnih – teritorialnih družin na območju posameznih LUO. Na podlagi te ocene bo mogoče sprejeti ukrepe za nadaljnje upravljanje z vrsto.

Ukrepi in usmeritve

V letu 2017 odvzem ni načrtovan, saj tega ne dovoljuje tretji odstavek 81. člena Zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B in 46/14; v nadaljevanju ZON). Ker je šakal po ZON-u¹ še vedno zavarovan, za morebitno škodo še vedno odgovarja država.

IO OZUL mora voditi monitoring populacije šakala, tako da lovske družine ugotovijo in javijo, IO OZUL pa beleži:

- lokacije in čas smrti posameznih osebkov;
- lokacije in čas opažanj šakalov s strani lovcev;
- lokacije in čas oglašanja šakalov s strani lovcev;
- lokacije in čas opažanj šakalov s strani drugih občanov;
- lokacije in čas oglašanja šakalov s strani drugih občanov.

Upravljalci lovišč morajo sodelovati tudi pri drugih monitoringih šakala, ki se jih oz. se jih bo izvajalo v okviru raziskovalne dejavnosti v RS.

4.18 Načrt dodajanja divjadi

V letu 2017 načrtujemo z namenom zagotavljanja minimalne gostote populacije dodati omenjeno vrsto iz umetne vzreje kot je navedeno v preglednici 4.17. Dodajanje neposredno pred lovom je prepovedano. Načrtujemo dodajanje največ 100 fazanov.

Preglednica 4.17: Vlaganje divjadi

Lovišče	Vrsta divjadi	Število
Kresnice	Fazan	50
Trbovlje	Fazan	50

Ostale usmeritve, kot jih določa dolgoročni načrt območja.

5 EVIDENCE

Izhodišča za izdelavo letnega načrta območja v letu 2018:

Pridobivanje podatkov za leto 2018 bo predvidoma podobno kot v letošnjem letu. Njihovo zbiranje bo predvidoma v skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št. 91/10) in Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju (Uradni list RS, št. 120/05 in 29/15) ter morebitnimi spremembami in dopolnili:

Pregled odstrela in izgub divjadi v loviščih za obdobje od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2017 pred komisijo za LUO mora biti opravljen najkasneje do 31. 1. 2018. To je tudi skrajni rok, do katerega so upravljavci lovišč dolžni komisiji dostaviti materialne dokaze o opravljenem odstrelu in evidentiranih izgubah. Komisiji se ob pregledu predloži dokaze za vsak odstreljen ali izgubljen osebek kot navaja zgoraj navedeni pravilnik v petem členu.

Komisiji se ob pregledu predloži za vsak odstreljen ali izgubljen osebek:

- za srnjad in jelenjad: trofeja in levi del spodnje čeljusti za enoletne in starejše samce ter levi del spodnje čeljusti za mladiče obeh spolov in samice,
- za divjega prašiča: za oba spola cele spodnje čeljusti,
- za gamsa: trofeja pri obeh spolih,
- za malo divjad: evidenčno knjigo odvzema male divjadi.

Čeljusti je komisija po končanem pregledu dolžna trajno uničiti. Kot trajno uničenje čeljusti šteje tudi njihova izročitev raziskovalnim institucijam, in sicer z namenom raziskav divjadi. Morebitno nepredložitev trofej in čeljusti v oceno je komisija dolžna prijaviti lovskemu inšpektorju.

Zaradi napačne interpretacije predvsem sedmega odstavka petega člena zgoraj navedenega pravilnika v imenu Komisije za pregled odstrela in izgub divjadi v Zasavskem LUO navajamo dodatna pojasnila o dokazih predloženih v skladu s tem odstavkom.

- Kot odstrel opravljen z lovskim gostom se upošteva tisti odstrel, kjer je uplenitelj lovec, ki ni član Lovske družine, ki upravlja lovišče. To mora biti razvidno tudi iz evidenc.
- V sedmem členu je eksplicitno navedeno, da je komisiji tudi v primeru, ko trofejo odnese lovski gost potrebno predložiti spodnjo levo čeljust.
- V posebnih primerih, ko spodnje leve čeljusti ni mogoče dobiti zaradi poškodovanja, uničenja, odtujitve ali drugih razlogov LAHKO (ni pa nujno) komisija prizna tudi druge ustrezne materialne dokaze.
- Drugi ustrezni materialni dokazi, ki jih bo komisija upoštevala so (1) fotografija z datumom, (2) trofejni list in izjava preparatorja, če je **trofeja oddana v preparacijo**, (3) fotografije(a) z datumom iz katerih je razvidno, da čeljusti ni bilo mogoče dobiti v primeru poškodovanja oz. uničenja živali in (4) čeljusti **pri povozu** in (5) ustrezen zapisnik podpisan s strani povzročitelja pri **pokosu**, na katerem je s parcelno številko in katastrsko občino navedena lokacija pokosa, prijavitelj oz. tisti, ki je žival(i) pokosil pa z imenom in priimkom ter naslovom.

Evidenčna knjiga:

Evidenčne knjige je potrebno voditi tako, da je vanje kronološko vpisan vsak odvzem divjadi iz lovišča, poleg odstrela tudi vse izgube (naravne in nenaravne). Izgube posameznih vrst je potrebno ločiti po vzrokih, pri »veliki« divjadi še po spolno-starostnih kategorijah, pri ostalih vrstah le s skupnim številom.

Vse rubrike kjer obstajajo podatki morajo biti izpolnjene. Pri ustreljenih poljskih zajcih je treba zabeležiti ali je bila žival stara ali mlada.

Letni načrti lovišč in lovišč s posebnim namenom:

Do 10. 2. 2018 morajo upravljavci lovišč posredovati ZGS letne načrte lovišč za leto 2017 dokončno izpolnjene z realizacijo in preliminarne načrte lovišč za leto 2018 v elektronski obliki. Letne načrte lovišč izpolnjene z realizacijo v pisni obliki (original, žigosan in podpisan od LD, OZUL in ZGS) so upravljavci lovišč dolžni hraniti v svojem arhivu še vsaj 5 let.

Lovske družine opozarjamo na dosledno izpolnjevanje letnih načrtov lovišč, saj so osnova za letni načrt LUO. Nujno je potrebno navesti konkretne lokacije posegov v okolje v obliki katastrskih občin in parcelnih številk.

Za uspešno realizacijo tega načrta je potrebno v tekočem letu (predvidoma sredina novembra) opraviti usklajevalni sestanek s pregledom realizacije načrta odvzema do 15. 11. 2017. V skladu s Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo je do 15. 11. tekočega leta za vrste z velikim območjem gibanja (navadni jelen, damjak, muflon in divji prašič) mogoče izvesti prerazporeditev odvzema po loviščih znotraj kvot iz Letnega načrta LUO.

Usklajevalni sestanek med ZGS in Območnim združenjem upravljavcev lovišč LUO, na katerem se uskladi odvzem lovnih vrst ter dela v loviščih na nivoju LUO in/ali po loviščih se skliče najpozneje do sredine marca prihodnjega leta. Po potrebi se lahko izven načrtovanega skliče tudi več usklajevalnih sestankov in tudi z drugimi deležniki.

Načrt sestavila:

Klemen Dolšak, dipl. inž. gozd in

mag. Viktor Miklavčič, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja območne enote Ljubljana

mag. Viktor Miklavčič

6 PRILOGE

Seznam krmišč za parkljasto divjad v letu 2017

Zap. št.	Lovišče	K.O.	Krajevno ime	krmišče za divjad	vrsta krmišča
1	Čemšenik	Čemšenik	Čemšeniška planina	divji prašič	privabljalno
2	Čemšenik	Čemšenik	Čemšeniška planina 2	divji prašič	privabljalno
3	Čemšenik	Hrastnik pri Trojanah	Pošina	divji prašič	privabljalno
4	Čemšenik	Hrastnik pri Trojanah	Zlokarje	divji prašič	privabljalno
5	Dobovec	Podkraj	Na purgerjevi	divji prašič	privabljalno
6	Dobovec	Svibno	Pri krajšk	muflon	zimsko
7	Dobovec	Dobovec	Prusnik 1	navadni jelen	zimsko
8	Dobovec	Dobovec	Prusnik 2	navadni jelen	zimsko
9	Dobovec	Svibno	Pri krajšk	muflon	zimsko
10	Dobovec	Dobovec	Prusnik 1	navadni jelen	zimsko
11	Dobovec	Dobovec	Skrjarska dolina	navadni jelen	zimsko
12	Dobovec	Podkraj	Pri blatnik	divji prašič	privabljalno
13	Dobovec	Dobovec	Krmišče žvrlinca	navadni jelen	zimsko
14	Dobovec	Podkraj	Krmišče podkraj-valj	divji prašič	privabljalno
15	Dobovec	Podkraj	Valj pri mlaki	divji prašič	privabljalno
16	Dol pri Hrastniku	Turje	Borovke	muflon	zimsko
17	Dol pri Hrastniku	Gore	Liska	muflon	zimsko
18	Dol pri Hrastniku	Gore	Pobolšaj	muflon	privabljalno
19	Dol pri Hrastniku	Turje	Stari žleb	muflon	zimsko
20	Dol pri Hrastniku	Širje	Suhadol-brodnik	divji prašič	privabljalno
21	Dol pri Hrastniku	Šavna peč	Šavna peč	muflon	privabljalno
22	Dol pri Hrastniku	Turje	Izersko	muflon	zimsko
23	Dol pri Hrastniku	Turje	Stari žleb	muflon	zimsko
24	Dol pri Hrastniku	Turje	Borovke	muflon	zimsko
25	Dol pri Hrastniku	Gore	Lešek	muflon	zimsko
26	Dol pri Hrastniku	Gore	Liska	muflon	zimsko
27	Dol pri Hrastniku	Šavna peč	Šavna peč	muflon	privabljalno
28	Dol pri Hrastniku	Gore	Doberšek - kovk	divji prašič	privabljalno
29	Dol pri Hrastniku	Gore	Kopitnik	divji prašič	privabljalno
30	Dol pri Hrastniku	Gore	Krnice - dobršek valj	divji prašič	privabljalno
31	Dol pri Hrastniku	Gore	Pobolšaj	divji prašič	privabljalno
32	Dol pri Hrastniku	Turje	Stari žleb-košič	divji prašič	privabljalno
33	Dole pri Litiji	Prelesje	Bobneči vrh	divji prašič	privabljalno
34	Dole pri Litiji	Dole pri Litiji	Radgonica-jatna	divji prašič	privabljalno
35	Dole pri Litiji	Velika goba	Volčja češnja	divji prašič	privabljalno
36	Dole pri Litiji	Dole pri Litiji	Župnjijsko-kovačev gozd	divji prašič	privabljalno
37	Dole pri Litiji	Dole pri Litiji	Župnjijsko-kovačev gozd	navadni jelen	privabljalno
38	Gabrovka	Moravče	Cerovec	divji prašič	privabljalno
39	Gabrovka	Velika goba	Gradišca	divji prašič	privabljalno
40	Gabrovka	Pečice	Jevševce njiva	divji prašič	privabljalno
41	Gabrovka	Moravče	Stegujak	divji prašič	privabljalno
42	Gabrovka	Moravče	Vrh preloge-na grič 2	divji prašič	privabljalno
43	Gabrovka	Moravče	Grmada	divji prašič	privabljalno
44	Gabrovka	Moravče	Luže	divji prašič	privabljalno
45	Gabrovka	Okrog	Okrog	divji prašič	privabljalno
46	Gabrovka	Tihaboj	Sviba	divji prašič	privabljalno
47	Hrastnik	Marno	Avtomatska krmilnica	divji prašič	privabljalno
48	Hrastnik	Dol pri Hrastniku	Blate -avt.kr	divji prašič	privabljalno
49	Hrastnik	Rečica	Breze	divji prašič	privabljalno
50	Hrastnik	Marno	Morave-krm.	divji prašič	privabljalno
51	Hrastnik	Hrastnik	Račkova dolina	muflon	privabljalno
52	Hrastnik	Rečica	Veligovškovo	divji prašič	privabljalno
53	Hrastnik	Marno	Dolska reber	muflon	zimsko
54	Hrastnik	Hrastnik	Galetovo-hiša	muflon	zimsko
55	Hrastnik	Boben	Lošč	muflon	zimsko

Zap. št.	Lovišče	K.O.	Krajevno ime	krmišče za divjad	vrsta krmišča
56	Hrastnik	Hrastnik	Visoko	muflon	zimsko
57	Hrastnik	Boben	Bočkovi repi	muflon	zimsko
58	Hrastnik	Hrastnik	Galetovo	muflon	zimsko
59	Hrastnik	Dol pri Hrastniku	Kal	muflon	zimsko
60	Hrastnik	Hrastnik	Visoko	muflon	zimsko
61	Hrastnik	Dol pri Hrastniku	Blate	muflon	zimsko
62	Hrastnik	Hrastnik	Galetovo zahod	muflon	zimsko
63	Hrastnik	Boben	Lošč	muflon	zimsko
64	Hrastnik	Marno	Ostri vrh	muflon	zimsko
65	Hrastnik	Hrastnik	Višta vrh	muflon	zimsko
66	Hrastnik	Dol pri Hrastniku	Žingredi	muflon	zimsko
67	Hrastnik	Dol pri Hrastniku	Blate-krm	divji prašič	privabljalno
68	Hrastnik	Čeče	Krmišče na jezerih	divji prašič	privabljalno
69	Hrastnik	Boben	Laznik	divji prašič	privabljalno
70	Ivančna Gorica	Velike pece	Bojansko (medv. posekovje)	divji prašič	privabljalno
71	Ivančna Gorica	Metnaj	Osredok (herkules)	divji prašič	privabljalno
72	Ivančna Gorica	Dobrava	Sela (herkules)	divji prašič	privabljalno
73	Ivančna Gorica	Velike pece	Bojansko (puckarjeva gošča)	navadni jelen	privabljalno
74	Ivančna Gorica	Metnaj	Močile	navadni jelen	privabljalno
75	Ivančna Gorica	Stična	Potok (viktorijevna)	navadni jelen	privabljalno
76	Ivančna Gorica	Metnaj	Potok (zamačkovec)	navadni jelen	privabljalno
77	Ivančna Gorica	Češnjice	Pristava (zapristava)	navadni jelen	privabljalno
78	Ivančna Gorica	Stična	Sela (babji kolen)	navadni jelen	privabljalno
79	Ivančna Gorica	Dobrava	Sela (dolgo brdo)	navadni jelen	privabljalno
80	Ivančna Gorica	Stična	Sela (kadujčevo - stara)	navadni jelen	privabljalno
81	Ivančna Gorica	Stična	Sela (mlekarjeva gošča)	navadni jelen	privabljalno
82	Ivančna Gorica	Stična	Stična (nograd)	navadni jelen	privabljalno
83	Ivančna Gorica	Velike pece	Bojansko (duška)	divji prašič	privabljalno
84	Ivančna Gorica	Draga	Polževo (marela)	divji prašič	privabljalno
85	Ivančna Gorica	Metnaj	Potok (jagodnica)	divji prašič	privabljalno
86	Izlake	Kolovrat	Reber	divji prašič	privabljalno
87	Izlake	Loke pri zagorju	Apnenca	divji prašič	privabljalno
88	Izlake	Zabava	Bantau hrib	divji prašič	privabljalno
89	Izlake	Šemnik	Črvivc	divji prašič	privabljalno
90	Izlake	Ržiše	Luže	divji prašič	privabljalno
91	Izlake	Šemnik	Planina	divji prašič	privabljalno
92	Kresnice	Volavlje	Gašperjeve njive	divji prašič	privabljalno
93	Kresnice	Kresniški vrh	Končarjevo	divji prašič	privabljalno
94	Kresnice	Kresniški vrh	Krmelovo	divji prašič	privabljalno
95	Kresnice	Velika vas	Močilnikar	divji prašič	privabljalno
96	Kresnice	Senožeti	Nad kočjo	divji prašič	privabljalno
97	Kresnice	Volavlje	Pintarjevo	divji prašič	privabljalno
98	Kresnice	Kresniški vrh	Pod miško	divji prašič	privabljalno
99	Kresnice	Kresniški vrh	Prjasc	divji prašič	privabljalno
100	Kresnice	Račica	Pudgarjevo	divji prašič	privabljalno
101	Kresnice	Velika vas	Reber	divji prašič	privabljalno
102	Kresnice	Senožeti	Sarnica	divji prašič	privabljalno
103	Kresnice	Kresniški vrh	Štefulovo	divji prašič	privabljalno
104	Kresnice	Velika vas	Farovško	divji prašič	privabljalno
105	Kresnice	Ribče	Podrebrski hrib	divji prašič	privabljalno
106	Kresnice	Štanga	Polžar	divji prašič	privabljalno
107	Kresnice	Račica	Pod koritom	divji prašič	privabljalno
108	Laze	Volavlje	Gobnik	divji prašič	privabljalno
109	Laze	Volavlje	Kosivna ravan	divji prašič	privabljalno
110	Laze	Volavlje	Seten brdo	divji prašič	privabljalno
111	Laze	Volavlje	Svisle	divji prašič	privabljalno
112	Laze	Volavlje	Anžur	divji prašič	privabljalno
113	Laze	Volavlje	Borovnačar	divji prašič	privabljalno
114	Laze	Volavlje	Brezova ravan	divji prašič	privabljalno

Zap. št.	Lovišče	K.O.	Krajevno ime	krmišče za divjad	vrsta krmišča
115	Laze	Volavljje	Brezovo brdo	divji prašič	privabljalno
116	Laze	Vinje	Judež	divji prašič	privabljalno
117	Laze	Volavljje	Lazar	divji prašič	privabljalno
118	Laze	Volavljje	Mali sovc	divji prašič	privabljalno
119	Laze	Volavljje	Mrharje	divji prašič	privabljalno
120	Laze	Vinje	Na izorah	divji prašič	privabljalno
121	Laze	Volavljje	Nad tončkom	divji prašič	privabljalno
122	Laze	Vinje	Pod znamenjem sleme	divji prašič	privabljalno
123	Laze	Volavljje	Skakavnik	divji prašič	privabljalno
124	Laze	Laze	Slapnica	divji prašič	privabljalno
125	Laze	Volavljje	Sovc	divji prašič	privabljalno
126	Laze	Podgora	Spodnji brošt	divji prašič	privabljalno
127	Laze	Volavljje	Vrhovc	divji prašič	privabljalno
128	Laze	Volavljje	Zahujka	divji prašič	privabljalno
129	Laze	Volavljje	Kosivna ravan	male zveri	privabljalno
130	Laze	Volavljje	Gobnik	male zveri	privabljalno
131	Litija	Jablanica	Gradišče	divji prašič	privabljalno
132	Litija	Konj	Maljek	divji prašič	privabljalno
133	Litija	Konj	Maljek	divji prašič	privabljalno
134	Litija	Konj	Ponoviče	divji prašič	privabljalno
135	Litija	Štanga	Širmanski hrib	divji prašič	privabljalno
136	Litija	Šentlambert	Tirna	divji prašič	privabljalno
137	Litija	Konj	Grčanov hrib	divji prašič	privabljalno
138	Litija	Litija	Veliki vrh	divji prašič	privabljalno
139	Litija	Jablanica	Gradišče	divji prašič	privabljalno
140	Litija	Konj	Mačkovna	divji prašič	privabljalno
141	Litija	Jablanica	Maljek	divji prašič	privabljalno
142	Litija	Konj	Svibno	divji prašič	privabljalno
143	Litija	Sava pri Litiji	Široka set	divji prašič	privabljalno
144	Mlinše	Kolovrat	Izvir medije	divji prašič	privabljalno
145	Mlinše	Kolovrat	Markovec	divji prašič	privabljalno
146	Mlinše	Kandrše	Nad diksitom	divji prašič	privabljalno
147	Mlinše	Kolovrat	Planjava1	divji prašič	privabljalno
148	Mlinše	Kolovrat	Strmska reber	divji prašič	privabljalno
149	Mlinše	Zabava	Zali dol	divji prašič	privabljalno
150	Moravče	Drtija	Brinje	mala divjad	zimsko
151	Moravče	Moravče	Kale	divji prašič	privabljalno
152	Moravče	Drtija	Kovačija kanal	divji prašič	privabljalno
153	Moravče	Velika vas	Miklavž	divji prašič	privabljalno
154	Moravče	Vrhpolje	Murovica	divji prašič	privabljalno
155	Moravče	Vrhpolje	Nad trdinami	divji prašič	privabljalno
156	Moravče	Peče	Petrovniki	divji prašič	privabljalno
157	Moravče	Zgornje koseze	Planjava	divji prašič	privabljalno
158	Moravče	Trojica	Pod Jevšovcem	divji prašič	privabljalno
159	Moravče	Moravče	Pod Miklavžem	divji prašič	privabljalno
160	Moravče	Vrhpolje	Pod studenci	divji prašič	privabljalno
161	Moravče	Blagovica	Primčeva poseka	divji prašič	privabljalno
162	Moravče	Negastrn	Pšenk	divji prašič	privabljalno
163	Moravče	Zgornje koseze	Roja	divji prašič	privabljalno
164	Moravče	Vrhpolje	Studenci	divji prašič	privabljalno
165	Moravče	Trojica	Trojica	divji prašič	privabljalno
166	Podkum	Podkum	Dolšakov hrib	muflon	zimsko
167	Podkum	Podkum	Dolšakov hrib	muflon	zimsko
168	Podkum	Podkum	Špitalski hrib	divji prašič	privabljalno
169	Podkum	Podkum	Solzice	divji prašič	privabljalno
170	Podkum	Podkum	Laz(sela)	divji prašič	privabljalno
171	Podkum	Podkum	Zaravne	muflon	zimsko
172	Podkum	Podkum	Zaravne	muflon	zimsko
173	Podkum	Rodež	Boriškova reber	navadni jelen	zimsko

Zap. št. Lovišče	K.O.	Krajevno ime	krmišče za divjad	vrsta krmišča
174	Podkum	Podkum	Dolšakov hrib	muflon zimsko
175	Podkum	Rodež	Orlek	navadni jelen zimsko
176	Podkum	Podkum	Zaravne	muflon zimsko
177	Podkum	Podkum	Lipa	divji prašič privabljalno
178	Podkum	Podkum	Špičnik	navadni jelen privabljalno
179	Podkum	Podkum	Knice	divji prašič privabljalno
180	Podkum	Podkum	Spodnji osredek	divji prašič privabljalno
181	Polšnik	Polšnik	Amerika	divji prašič privabljalno
182	Polšnik	Polšnik	Blejak	divji prašič privabljalno
183	Polšnik	Polšnik	Izarca	divji prašič privabljalno
184	Polšnik	Polšnik	Mrežnik	divji prašič privabljalno
185	Polšnik	Polšnik	Pri cvetkoti	divji prašič privabljalno
186	Polšnik	Konjšica	Sopota	divji prašič privabljalno
187	Polšnik	Konjšica	Stajca	divji prašič privabljalno
188	Polšnik	Konjšica	Gora	navadni jelen privabljalno
189	Polšnik	Konjšica	Lipe	navadni jelen zimsko
190	Polšnik	Polšnik	Dolgo brdo	divji prašič privabljalno
191	Polšnik	Polšnik	Pri lkc	divji prašič privabljalno
192	Polšnik	Velikagoba	Stomarica	divji prašič privabljalno
193	Pugled	Javor	Lom 1	divji prašič privabljalno
194	Pugled	Podmolnik	Povšarjev graben	divji prašič privabljalno
195	Pugled	Javor	Tomaže 1	divji prašič privabljalno
196	Pugled	Javor	Visoko p	divji prašič privabljalno
197	Pugled	Lipoglav	Žrnovc	divji prašič privabljalno
198	Pugled	Javor	Pekel	navadni jelen privabljalno
199	Pugled	Javor	Visoko j	navadni jelen privabljalno
200	Pugled	Lipoglav	Lom Kotel	divji prašič privabljalno
201	Pugled	Podmolnik	Molnik	divji prašič privabljalno
202	Pugled	Rudnik	Preska	divji prašič privabljalno
203	Pugled	Sostro	Razori	divji prašič privabljalno
204	Pugled	Lipoglav	Škrjančev laz	divji prašič privabljalno
205	Pugled	Volavljje	Tomaže 2	divji prašič privabljalno
206	Pugled	Javor	Cirje	divji prašič privabljalno
207	Pugled	Javor	Dolenčev graben 2	divji prašič privabljalno
208	Pugled	Volavljje	Lazar	divji prašič privabljalno
209	Pugled	Lipoglav	Lipoglav	divji prašič privabljalno
210	Pugled	Dobrunje	Pokurniki	divji prašič privabljalno
211	Pugled	Sostro	Šivnik	divji prašič privabljalno
212	Pugled	Sostro	Šivnik	male zveri privabljalno
213	Pugled	Javor	Dolenčev gaben	male zveri privabljalno
214	Pugled	Dobrunje	Pokurniki	male zveri privabljalno
215	Radeče	Svibno	Aleksandrov hrib	divji prašič privabljalno
216	Radeče	Svibno	Jatna - grahota	divji prašič privabljalno
217	Radeče	Hotemež	Jazbečev hrib	divji prašič privabljalno
218	Radeče	Svibno	Madončk	muflon privabljalno
219	Radeče	Svibno	Nebeška gora	divji prašič privabljalno
220	Radeče	Vrhovo	Novi grad	divji prašič privabljalno
221	Radeče	Svibno	Vetni vrh	divji prašič privabljalno
222	Radeče	Svibno	Pri madončk	muflon privabljalno
223	Radeče	Svibno	Pri klanšku	muflon privabljalno
224	Radeče	Dobovec	Sitni kal	divji prašič privabljalno
225	Radeče	Svibno	Pri samcu -- zagrad	muflon zimsko
226	Radeče	Hotemež	Brunk - dalnovod	divji prašič privabljalno
227	Radeče	Hotemež	Lovski travnik	divji prašič privabljalno
228	Radeče	Svibno	Na krmišču - svibno	divji prašič privabljalno
229	Radeče	Svibno	Jatna - spodnja	divji prašič privabljalno
230	Radeče	Svibno	Pod komatnim hribom	divji prašič privabljalno
231	Radeče	Svibno	Žebnik - troštu	divji prašič privabljalno
232	Radeče	Njivice	Vranski hrib	male zveri privabljalno

Zap. št.	Lovišče	K.O.	Krajevno ime	krmišče za divjad	vrsta krmišča
233	Šentlambert	Šentlambert	Kolk	divji prašič	privabljalno
234	Šentlambert	Šentlambert	Na lazih	divji prašič	privabljalno
235	Šentlambert	Savapri Litiji	Roje	divji prašič	privabljalno
236	Šentlambert	Šentlambert	Tesna	divji prašič	privabljalno
237	Šentlambert	Šentlambert	Vrhe	divji prašič	privabljalno
238	Šentvid pri Stični	Velikepece	Krmišče bojansko	divji prašič	privabljalno
239	Šentvid pri Stični	Češnjice	Krmišče pasje gorice	divji prašič	privabljalno
240	Šentvid pri Stični	Bukovica	Krmišče pri klavirju	divji prašič	privabljalno
241	Šentvid pri Stični	Vintarjevec	Krmišče pri tahitri	divji prašič	privabljalno
242	Šentvid pri Stični	Bukovica	Krmišče pri zibki	divji prašič	privabljalno
243	Šentvid pri Stični	Dob	Krmišče v sadu	divji prašič	privabljalno
244	Šentvid pri Stični	Velikepece	Krmišče -vodice	divji prašič	privabljalno
245	Šmartno pri Litiji	Štanga	Draga	divji prašič	privabljalno
246	Šmartno pri Litiji	Šmartno	Kepovna	divji prašič	privabljalno
247	Šmartno pri Litiji	Vintarjevec	Koška draga	divji prašič	privabljalno
248	Šmartno pri Litiji	Liberga	Grmade-tisje	divji prašič	privabljalno
249	Šmartno pri Litiji	Moravče	Slepšak	male zveri	privabljalno
250	Šmartno pri Litiji	Gozdreka	Bučar	divji prašič	privabljalno
251	Šmartno pri Litiji	Metnaj	Debeno	divji prašič	privabljalno
252	Šmartno pri Litiji	Vintarjevec	Dodobovec ii	divji prašič	privabljalno
253	Šmartno pri Litiji	Liberga	Hruševje	divji prašič	privabljalno
254	Šmartno pri Litiji	Ježnivrh	Ježni vrh	divji prašič	privabljalno
255	Šmartno pri Litiji	Liberga	Polhovec	divji prašič	privabljalno
256	Šmartno pri Litiji	Gozdreka	Sovc	divji prašič	privabljalno
257	Šmartno pri Litiji	Gozdreka	Trebeljvska hosta	divji prašič	privabljalno
258	Trbovlje	Trbovlje	Mala bukova gora	muflon	zimsko
259	Trbovlje	Trbovlje	Retje	muflon	privabljalno
260	Trbovlje	Trbovlje	Kipe	mala divjad	zimsko
261	Trbovlje	Trbovlje	Kipe	mala divjad	zimsko
262	Trbovlje	Trbovlje	Mala bukova gora	muflon	zimsko
263	Trbovlje	Trbovlje	Mala bukova gora	muflon	privabljalno
264	Trbovlje	Trbovlje	Retje	muflon	privabljalno
265	Trbovlje	Knezdol	Knezdol	divji prašič	privabljalno
266	Trbovlje	Knezdol	Knezdol	divji prašič	privabljalno
267	Trbovlje	Miklavž	Štarkeljevo zadaj	divji prašič	privabljalno
268	Trbovlje	Trbovlje	Retje	male zveri	privabljalno
269	Vače	Vače	Pšenk	divji prašič	privabljalno
270	Vače	Vače	Mala sela	divji prašič	privabljalno
271	Višnja Gora	Blečjivrh	Kozbec	divji prašič	privabljalno
272	Višnja Gora	Volavlje	Kozja mica	divji prašič	privabljalno
273	Višnja Gora	Kriškavas	Zavrtače jaklič silvo	divji prašič	privabljalno
274	Višnja Gora	Blečjivrh	Bukovje	divji prašič	privabljalno
275	Višnja Gora	Staravas	Dole poljane	divji prašič	privabljalno
276	Višnja Gora	Blečjivrh	Ebrova dolina	divji prašič	privabljalno
277	Višnja Gora	Blečjivrh	Kojček	divji prašič	privabljalno
278	Višnja Gora	Dobrava	Nad trstenikom	divji prašič	privabljalno
279	Višnja Gora	Trebeljevo	Rajnice	divji prašič	privabljalno
280	Višnja Gora	Blečjivrh	Ravnice	divji prašič	privabljalno
281	Zagorje	Potoškavas	Krmišče orlek	mala divjad	zimsko
282	Zagorje	Potoškavas	Ruardi - letališče	mala divjad	zimsko
283	Zagorje	Zagorje	Ruardi - letališče jz	mala divjad	zimsko
284	Zagorje	Kotredež	Gmajna	divji prašič	privabljalno
285	Zagorje	Kotredež	Lošč	divji prašič	privabljalno
286	Zagorje	Kotredež	Sopota	divji prašič	privabljalno
287	Zagorje	Kotredež	Tirolska	divji prašič	privabljalno